

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o paszach

Art. 1. W ustawie z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. z 2017 r. poz. 453 oraz z 2018 r. poz. 650) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 15 dodaje się art. 15a w brzmieniu:

„Art. 15a. 1. Minister właściwy do spraw rolnictwa opracowuje plan wykorzystania krajowych źródeł białka oraz zminimalizowania deficytu białka paszowego w żywieniu zwierząt w zakresie pozyskiwania białka paszowego ze źródeł krajowych.

2. Plan, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności wskazanie:

- 1) alternatywnych źródeł białka wobec białka genetycznie zmodyfikowanego;
- 2) możliwości zwiększenia udziału krajowych źródeł białka w paszach;
- 3) działań, jakie powinny być podjęte w zakresie ograniczania importu pasz genetycznie zmodyfikowanych.

3. Minister właściwy do spraw rolnictwa zamieszcza na stronie internetowej urzędu go obsługującego plan, o którym mowa w ust. 1.”;

2) w art. 65 wyrazy „1 stycznia 2019 r.” zastępuje się wyrazami „1 stycznia 2021 r.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

UZASADNIENIE

Przekazany przez Radę Ministrów do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o paszach w roku 2016 miał na celu zmianę przepisu art. 65 stosownie do art. 15 ust. 1 pkt 4 w zakresie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego.

W 2006 r. na ostatnim etapie prac parlamentarnych poprzedzających uchwalenie ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach wprowadzony został zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego (art. 15 ust. 1 pkt 4). Zgodnie z art. 65 tej ustawy zakaz ten miał wejść w życie po upływie 2 lat od dnia jej ogłoszenia, tj. od dnia 12 sierpnia 2008 r.

Termin wejścia w życie zakazu został jednak ponownie przesunięty na dzień 1 stycznia 2013 r. ustawą z dnia 26 czerwca 2008 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 899), a kolejną zmianę terminu wejścia w życie wprowadzono ustawą z dnia 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 1007) na dzień 1 stycznia 2017 r.

Następnie wejście w życie zakazu zostało przesunięte ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 2034), gdzie zgodnie z jej art. 65 zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego będzie obowiązywał od dnia 1 stycznia 2019 r.

W Polsce, podobnie jak w przypadku wielu innych państw członkowskich Unii Europejskiej, problematyka dotycząca wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych do użytku paszowego budzi wiele kontrowersji, których odzwierciedleniem są dyskusje i polemiki społeczne, a także debaty polityczne.

Jednakże w toczących się debatach i polemikach brak jest tematycznego rozdziału zagadnienia na żywność, uprawę i pasze, tzn. rozgraniczenia wpływu żywności GM na zdrowie ludzi oraz wpływu oddziaływania pasz na zdrowie zwierząt i ludzi.

Polska, na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 306/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. wprowadzającej aneks do programu wieloletniego „Biologiczne, środowiskowe i technologiczne uwarunkowania rozwoju produkcji zwierzęcej”, przeprowadziła badania naukowe w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym w Krakowie.

Badania te były przeprowadzone w latach 2008–2011 przy współudziale Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach i dotyczyły m.in. „Wpływu pasz GM na produktywność i zdrowotność zwierząt, transfer transgenicznego DNA w przewodzie pokarmowym oraz jego retencję w tkankach i produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego”.

Celem badań było określenie wpływu stosowania genetycznie zmodyfikowanych materiałów paszowych (poekstrakcyjnej śruty sojowej i śruty kukurydzianej) w żywieniu zwierząt gospodarskich (drobiu, świń i bydła) na uzyskiwane wskaźniki produkcyjne, status metaboliczny i zdrowotny organizmu, jakość uzyskiwanych produktów oraz transfer transgenicznego DNA w organizmie, w tym możliwość jego obecności w produktach spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

W przeprowadzonych badaniach nie stwierdzono negatywnego wpływu skarmiania pasz GM na jakość i bezpieczeństwo produktów zwierzęcych, zdrowie ludzi i zwierząt oraz na środowisko.

Sprawozdanie końcowe z powyższego badania zamieszczono na stronie internetowej Instytutu Zootechniki pod adresem:

http://www.izoo.krakow.pl/zalaczniki/wazne_informacje/Wplyw_pasz_GMO_na_produkcynosc_i_zdrowotnosc_zwierzat.pdf

Obecnie obowiązujące przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. z 2017 r. poz. 453, z późn. zm.) nie nakazują ani nie zabraniają podmiotom działającym na rynku pasz stosowanie jako komponentu do pasz organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Tak więc przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach pozostawiają wybór producentowi, jaki materiał zastosuje do produkcji paszy, jednakże pod warunkiem, że pasza musi być zdrowa i oznakowana zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej, tj. z:

- 1) rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 432);
- 2) rozporządzeniem (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. dotyczącym możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniającym dyrektywę 2001/18/WE (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 24; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 455).

W dniu 22 kwietnia 2015 r. Komisja Europejska zaproponowała zmianę przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1829/2003 z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności na swoim terytorium (COM(2015)177).

Wniosek Komisji Europejskiej był dyskutowany na forum instytucji Unii Europejskiej (m.in. na posiedzeniu Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa, attaché, coreper 1).

W dniu 28 października 2015 r. na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego w Strasburgu odbyła się debata i głosowanie nad sprawozdaniem Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 [[COM\(2015\)0177](#) – C8-0107/2015-2015/0093(COD)].

W wyniku głosowania Parlament Europejski przyjął rezolucję ustawodawczą z dnia 28 października 2015 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy na swoim terytorium [(COM(2015)0177-C8-0107/2015-2015/0093(COD))], w której:

- 1) odrzucił wniosek Komisji Europejskiej z dnia 22 kwietnia 2015 r.;

- 2) zwrócił się do Komisji Europejskiej o wycofanie wniosku i przedłożenie nowego;
- 3) zobowiązał swojego przewodniczącego do przekazania stanowiska Parlamentu Europejskiego Radzie i Komisji Europejskiej oraz parlamentom narodowym.

Przedmiotowy wniosek pozostaje w dalszym ciągu w Komisji Europejskiej bez nadania toku legislacyjnego.

W Polsce są dostępne wysokobiałkowe materiały paszowe, jak np. śruta i makuchy słonecznikowe, suszone wywary gorzelniane (DDGS), hydrolizaty białkowe, białko ziemniaczane, mączka guar i inne niezawierające produktów GM.

Producenci pasz, co do zasady, mogą stosować wszystkie materiały wymienione w katalogu materiałów paszowych, tj. w rozporządzeniu Komisji (UE) 2017/1017 z dnia 15 czerwca 2017 r. zmieniającym rozporządzenie Komisji (UE) nr 68/2013 w sprawie katalogu materiałów paszowych (Dz. Urz. UE L 159 z 21.09.2017, str. 48).

Zgodnie z krajowymi regulacjami i przepisami Unii Europejskiej w zakresie pasz, wytwarzane, wprowadzane do obrotu i stosowane w żywieniu zwierząt pasze, tj. materiały paszowe, dodatki, premiksy i mieszanki paszowe powinny być bezpieczne dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Tak więc zgodnie z tym pasze genetycznie zmodyfikowane nie mogą:

- 1) wywierać szkodliwych skutków dla zdrowia ludzi, zwierząt lub środowiska naturalnego;
- 2) być oznakowane w sposób wprowadzający użytkownika w błąd;
- 3) szkodzić ani wprowadzać konsumenta w błąd z powodu pogorszenia szczególnych cech produktów zwierzęcych;
- 4) odbiegać od paszy przeznaczonej do zastąpienia w takim stopniu, że jej tradycyjne spożycie nie powoduje szkodliwych skutków odżywczych dla zwierząt lub ludzi.

W świetle powyższego pasze GM nie mogą być wprowadzane do obrotu, przetwarzane lub stosowane w żywieniu zwierząt, jeżeli nie zostało wydane stosowne zezwolenie Komisji Europejskiej, która ustanawia i prowadzi wspólnotowy rejestr genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy. Warunkiem uzyskania takiego zezwolenia jest przeprowadzenie całego cyklu badań potwierdzających bezpieczeństwo tych produktów oraz spełnienie innych uwarunkowań określających m.in. metody pobierania próbek, wykrywanie czy monitorowanie.

Stanowiska zawarte w instrukcjach dla przedstawiciela Polski na posiedzenia gremiów instytucji Unii Europejskiej, a także stanowiska Rządu dotyczące projektów decyzji w sprawie wprowadzenia do obrotu organizmu genetycznie zmodyfikowanego z przeznaczeniem na pasze są przygotowywane zgodnie z Ramowym Stanowiskiem RP dotyczącym Organizmów Genetycznie Zmodyfikowanych z dnia 18 listopada 2008 r., na podstawie którego Rząd RP dąży do tego, aby Polska pozostała krajem wolnym od GM. Zgodnie z tym stanowiskiem Rządu RP przedstawiciel Polski, biorąc udział w głosowaniu na forum instytucji UE, głosi zawsze negatywnie w zakresie wydawania zezwolenia na wprowadzane do obrotu pasz GM.

Zgodnie z przepisami Traktatu o funkcjonowaniu UE (TFUE) zakazane jest stosowanie między państwami członkowskimi ograniczeń ilościowych w przywozie towarów oraz wszelkich środków o skutku równoważnym. Zgodnie z zasadą „swobodnego przepływu towarów” produkty zatwierdzone zgodnie z procedurami Unii Europejskiej muszą być dopuszczone do obrotu we wszystkich państwach Unii Europejskiej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa pasz i tym samym eliminacji wszelkich bezpośrednich lub pośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi oraz zwierząt, na podstawie art. 50 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463, z późn. zm.) ustanowiony został System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszy (RASFF) obejmujący państwa członkowskie, Komisję Europejską i EFSA. W ramach ustanowionego systemu RASFF, w każdym państwie członkowskim został wyznaczony punkt kontaktowy. Jeżeli wystąpi bezpośrednie lub pośrednie niebezpieczeństwo zagrażające zdrowiu ludzi lub zwierząt związane z paszami, informacja o tym fakcie jest natychmiast przekazywana Komisji Europejskiej w ramach systemu wczesnego ostrzegania. Powiadomieniu towarzyszy szczegółowe wyjaśnienie powodów działania podjętego przez właściwe władze państwa członkowskiego, z którego powiadomienie zostało wysłane. Ograniczenia w swobodnym przepływie towarów mogą dotyczyć jedynie sytuacji, w których dochodzi do narażenia zdrowia ludzi i zwierząt, a także zagrożenia dla środowiska naturalnego. Sytuacje takie nie mogą nosić znamion restrykcji między państwami.

Realizacja przepisu art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach, w którym ustanowiony został zakaz wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz pochodzących z roślin genetycznie modyfikowanych oraz organizmów genetycznie modyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego, wymaga czasu w celu znalezienia zastępczych, wysokobiałkowych składników porównywalnych przede wszystkim pod względem jakościowym i ekonomicznym do soi. Wprowadzenie tych komponentów do pasz wymaga uwzględnienia zawartości białka, jego wartości odżywczej oraz związanych z tym efektów uzyskiwanych w żywieniu zwierząt gospodarskich. Wymagana jest także dostępność na rynku dużych partii jednolitego surowca.

Analiza bilansu paszowego w Polsce wskazuje, że w naszej strefie klimatycznej praktycznie na obecną chwilę nie ma alternatywnych pasz wysokobiałkowych mogących całkowicie zastąpić importowaną śrutę sojową. Całkowite zastąpienie białka sojowego krajowymi nasionami roślin strączkowych będzie trudne ze względu na graniczne udziały tych pasz w dietach (dopuszczalne ilości), szczególnie w mieszankach paszowych dla młodego drobiu i młodych świń, a także ze względu na nadmierną zawartość węglowodanów strukturalnych (włókna) oraz substancji antyodżywczych (alkaloidy, taniny).

Przekroczenie dopuszczalnych udziałów roślin strączkowych w dietach dla zwierząt obniża efektywność produkcji i jej ekonomiczne skutki. W stosunku do obecnego poziomu ich zużycia są jednak pewne możliwości zwiększenia wykorzystania krajowych roślin strączkowych w żywieniu zwierząt na większą skalę niż dotychczas, ale pod warunkiem, że będą one dostępne na rynku w wystarczającej ilości.

Mając na uwadze w perspektywie wprowadzenie administracyjnego zakazu stosowania pasz GM, są podejmowane bądź kontynuowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi działania mające na celu zminimalizowanie bądź ograniczenie deficytu białka, które szczegółowo zostało omówione w załączonym materiale informacyjnym pt. „Strategia dotycząca możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł białka dla białka soi GM w żywieniu zwierząt”, i są one następujące:

I. DOPLATY

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 października 2017 r. w sprawie stawek płatności związanych do powierzchni upraw za 2017 r. (Dz. U.

poz. 1893) stawki wsparcia zostały określone w § 1 i wynoszą w przypadku płatności do:

- 1) roślin strączkowych na ziarno:
 - a) 606,52 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności nieprzekraczającej 75 ha,
 - b) 303,26 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności przekraczającej 75 ha;
- 2) roślin pastewnych – 386,46 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności.

II. PROGRAM WIELOLETNI

Drugim działaniem podjętym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest realizacja Programu uchwalonego w drodze uchwały nr 222/2015 z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju” ustanowionego na lata 2016–2020, którego celem głównym jest stworzenie możliwości do zwiększania bezpieczeństwa białkowego kraju na cele paszowe i żywnościowe w warunkach zrównoważonego rozwoju.

III. HODOWLA SOI NIEMODYFIKOWANEJ GENETYCZNIE

Soja uprawiana w Polsce oprócz pozostałych rodzimych roślin strączkowych wpisuje się w program białkowy mający na celu zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego do produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju. Warto zauważyć, że coraz więcej podmiotów w kraju deklaruje chęć zakupu nasion soi, m.in. w województwach: wielkopolskim, łódzkim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim, pomorskim, opolskim, podlaskim i lubelskim. W obecnej chwili jest ok. 20 podmiotów skupujących, którzy zadeklarowali, że skupią każdą ilość soi od krajowych producentów. Tak więc zainteresowanie soją systematycznie rośnie.

Głównym celem hodowlanym w Polsce, oprócz plonowania, jest dostosowanie odmian soi do naszych warunków klimatycznych.

W 2017 r. rozpoczęto projekt realizowany przez m.in. Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU), który zakłada kompleksowe badania na terenie

całej Polski w 30 różnych lokalizacjach około 30 odmian soi, a uzyskane wyniki tego projektu po 2–3 latach pozwolą na rekomendację najlepszych odmian soi udających się na danym terenie.

Ponadto od 2 lat COBORU opracowuje „Listę Odmian Zalecanych” (LOZ) dla soi.

W 2016 r. lista obejmowała woj. opolskie i podkarpackie natomiast na sezon 2017 r. listę poszerzono o kolejne 2 województwa, tj. śląskie i wielkopolskie, a na sezon 2018 r. o kolejne dwa województwa, tj. lubuskie i łódzkie. Łącznie obecnie odmiany soi są rekomendowane w sześciu województwach.

IV. ŚRUTA RZEPAKOWA

Śruta rzepakowa i makuch rzepakowy produkowane w Polsce pochodzą z odmian rzepaku podwójnie ulepszanego (tzw. 00), niskoerukowego i o obniżonej zawartości (najniższa wartość wśród krajów UE) glukozyolanów, dzięki czemu polska śruta rzepakowa cieszy się dobrą renomą na rynkach zagranicznych i jest chętnie kupowana m.in. przez Niemcy, Holandię czy Hiszpanię.

Rzepak, a właściwie produkty otrzymywane po ekstrakcji lub tłoczeniu oleju, dają wyjątkowe możliwości jako rodzime źródło białka, gwarantują dostępność surowca w dużych ilościach, bez sezonowych niedoborów. Jednakże problemy związane z wysoką zawartością włókna oraz innych składników antyżywnościowych, brak jednolitości i jednorodności w jakości dostępnej śruty rzepakowej i makuchów na rynku są czynnikami ograniczającymi pełne ich wykorzystanie w żywieniu zwierząt.

Poprawa wartości paszowej produktów rzepakowych podniesie ich wartość rynkową, stwarzając nowe możliwości dla hodowców i producentów nasion siewnych rzepaku, a także rolników, producentów pasz i żywności.

Jest potrzeba optymalizacji wykorzystania rzepaku i produktów z niego uzyskanych w sposób innowacyjny, a mianowicie jako rozwiązanie sektorowe od rośliny do żywienia zwierząt. Takie podejście spełniać będzie wymagania przemysłu paszowego co do jednakowej jakości surowca, bezpieczeństwa i autentycznie wysokiej jakości paszy, dostępności zoptymalizowanych źródeł białka rodzimego pochodzenia, zrównoważonego rozwoju i produktów przyjaznych środowisku, rynków ekonomicznie korzystnych dla małych i średnich przedsiębiorstw, które są społecznie akceptowane i niekonkurujące z rynkiem żywności.

W ramach programu Biostrateg jest realizowany projekt GUTFEED, którego liderem jest polska firma paszowa Piast Pasze sp. z o.o., którego celem jest opracowanie i wdrożenie kompleksowych metod odchowu i żywienia kurcząt oraz indyków rzeźnych w warunkach zrównoważonej lecz zintensyfikowanej produkcji przemysłowej.

Opracowanie technologii fermentacji „*ex vivo*”, czyli poza organizmem kurcząt i indyków, różnych komponentów paszowych pozwoli na wprowadzenie wyższych udziałów, np. śruty rzepakowej, a tym samym obniżenie kosztów produkcji pasz (o 1–3%). Dodatkowo wykorzystanie tzw. krajowych źródeł białka, w tym nasion soi, pozwoli na wyprodukowanie pasz non-GM.

Wdrożenie projektu nastąpi przez wdrożenie technologii w skali przemysłowej w latach 2019–2024.

Na tym etapie realizacji projektu można już oszacować, że będzie można zwiększyć udział rzepaku w dawce o ok. 4–6%.

Następny projekt realizowany przez Izbę Zbożowo-Paszową w konsorcjum polsko-niemieckim w ramach finansowania z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju z krajowymi i zagranicznymi jednostkami naukowymi to „ProRapeSeed – Innowacyjna technologia przetwórstwa rzepaku do żywienia drobiu”.

Planowana realizacja projektu – do końca III kwartału 2019 r., z możliwością prolongaty terminu o 3 miesiące, tj. do końca 2019 r.

W ramach Badań Podstawowych na rzecz Postępu Biologicznego w Produkcji Roślinnej w latach 2014–2020 jest realizowany przez Instytut Uprawy i Aklimatyzacji Roślin projekt: badanie czynników determinujących niską strawność białka śruty uzyskanej z nasion rzepaku ozimego, realizowany w latach 2015–2018.

Celem badań jest wyjaśnienie przyczyn niższej strawności białka śruty rzepakowej niezależnie od koloru nasion oraz wskazanie ewentualnych innych składników poza włóknem, które powinny być wyeliminowane bądź ich zawartość powinna być obniżona na drodze genetyczno-hodowlanej, aby poprawić wartość paszową tej śruty. Cel ten jest realizowany poprzez szczegółową analizę składników włókna pokarmowego śruty rzepakowej uzyskanej z nasion o różnej barwie, stopnia ich powiązania z białkiem, a także określenie zawartości innych składników oraz wykonanie szeregu doświadczeń bilansowych na zwierzętach. Badania będą

prowadzone w porównaniu do śruty sojowej. **Takie prace badawcze nie były dotychczas realizowane.**

V. ZESPÓŁ DO SPRAW ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ BIAŁKA

Zespół do spraw alternatywnych źródeł białka został powołany na mocy zarządzenia nr 5 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lutego 2017 r.

Celem Zespołu było wypracowanie wspólnych wniosków w zakresie alternatywnych źródeł białka paszowego, minimalizujących deficyt białka i uniemożliwiających zahamowanie dynamicznego rozwoju drobiarstwa, jak również znaczącego spadku produkcji.

VI. BIAŁKO OWADZIE

Od dnia 1 lipca 2017 r. zmieniły się przepisy Unii Europejskiej, które umożliwiają stosowanie w żywieniu akwakultury białka owadziego, które choć na razie marginalnie, ale przyszłościowo będzie minimalizowało zapotrzebowanie na białko paszowe. Białko z owadów (mączka) w zakresie składu aminokwasowego odpowiada białku sojowemu i mączce PAP rybnej (na podstawie badań EFSA).

Stosowanie białka owadziego w żywieniu zwierząt ma zalety ale i wymagania określone w przepisach UE. Podstawową zaletą jest jakość białka owadów, która jest porównywalna do innych białek zwierzęcych (np. mączki rybnej), jednakże owady mogą tylko częściowo zastąpić bardziej kosztowne składniki mieszanek paszowych. Pozostałości wynikające z przetworzenia produktu, charakteryzujące się wysoką zawartością białka, mogą stać się cennym składnikiem pasz dla zwierząt o wysokim wskaźniku wykorzystania. Pozwoliłoby to np. na ograniczenie stosowania mączki rybnej, której cena wciąż wzrasta. Zmniejszenie zużycia nasion zbóż przy produkcji pasz pozwoliłoby na ich wykorzystanie w innych gałęziach przemysłu rolno-spożywczego.

Komisja Europejska potwierdziła, że z uwagi na globalne zainteresowanie państw członkowskich w zakresie stosowania białka owadziego w żywieniu drobiu i świń będą prowadzone dalsze badania i prace legislacyjne zmierzające do wykorzystania tego białka jako paszy dla zwierząt gospodarskich.

Bezsprzecznie białko z owadów to kierunek produkcji białka z wymiernymi korzyściami tak dla producentów zwierząt, jak i dla środowiska. Niestety, aby móc je wykorzystać, są potrzebne zmiany w prawie Unii Europejskiej w tym zakresie.

Kolejnym działaniem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest opracowanie i złożenie wniosku w ramach strategicznego projektu Narodowe Centrum Badań i Rozwoju GOSPOSTRATEG, który uzyskał pozytywną ocenę w zakresie formalnym, jak i merytorycznym.

Aby zapobiec negatywnym skutkom, nie tylko ekonomicznym, wprowadzenia zakazu stosowania pasz GMO, alternatywą dla tego białka będzie produkcja mączki z owadów, która jest produkcją bezodpadową, mogącą rozwijać się we wszystkich rejonach kraju. Produkcja tego produktu z pewnością będzie się mogła odbywać na terenach obecnie dotkniętych obostrzeniami wynikającymi z rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń.

VII. UMOŻLIWIENIE STOSOWANIA MĄCZEK ZWIERZĘCYCH

Obecnie obowiązuje zakaz stosowania mączek zwierzęcych. W laboratorium referencyjnym Unii Europejskiej wciąż trwają prace nad opracowaniem metod diagnostycznych, które pozwoliłyby na określenie gatunkowości (białko świń i białko drobiowe) przetworzonych białek zwierzęcych, co umożliwi przywrócenie możliwości skarmiania krzyżowego świń i drobiu. Wobec trwającego od lat problemu z określeniem metodyki badawczej identyfikacji gatunków PAP istnieje małe prawdopodobieństwo przywrócenia przez Komisję Europejską mączek do stosowania w żywieniu zwierząt.

VIII. PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014–2020

Weryfikacja zasad udzielania wsparcia w ramach instrumentów PROW 2014–2020 „Premie dla młodych rolników” i „Restrukturyzacja małych gospodarstw”. W odniesieniu do tych instrumentów, w ramach systemu wyboru projektów, przewiduje się preferencje za produkcję roślin wysokobiałkowych wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania płatności bezpośrednich i płatności niezwiązanej do tytoniu (Dz. U. poz. 351, z późn. zm.).

Instrumenty pomocy finansowej PROW 2014–2020 mają na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych. W zakresie wsparcia rozwoju gospodarstw rolnych realizowane są następujące instrumenty wsparcia.

Dla rolników posiadających gospodarstwa rolne została uruchomiona pomoc w ramach instrumentu „Modernizacja gospodarstw rolnych”. Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje poprawiające ogólne wyniki gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą. W ramach programu są wspierane wyłącznie takie rodzaje operacji, które przyczyniają się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa, czyli poprawy konkurencyjności lub zwiększenia rentowności gospodarstwa rolnego w wyniku jego restrukturyzacji, której elementem są przede wszystkim inwestycje. Instrument ten daje także możliwość wspierania inwestycji zbiorowych, przez które rozumie się operacje realizowane przez co najmniej dwóch rolników, przyczyniające się do poprawy ogólnych wyników gospodarstw rolników wspólnie realizujących inwestycje. Elementem operacji może być uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

W PROW 2014–2020 możliwe jest również wsparcie na odtworzenie produkcji rolnej w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” operacja typu „Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej”. Pomoc jest przeznaczona na odtworzenie tych składników potencjału produkcyjnego gospodarstwa, które uległy uszkodzeniu lub zniszczeniu w wyniku wystąpienia wyżej wymienionych zdarzeń, z wyłączeniem budynków lub budowli wchodzących w skład gospodarstwa, do których rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

IX. UPOWSZECHNIANIE

Na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi we wrześniu 2017 r. został zgłoszony i zatwierdzony temat „Zwiększenie udziału roślin wysokobiałkowych w tym soi non GM oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym” w ramach realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego zadań nieodpłatnych określonych w ustawie z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach

doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2018 r. poz. 711), jako priorytet na rok 2018, przeznaczonych dla rolników.

Ponadto będą odbywać się seminaria i konferencje organizowane przez związki branżowe. Ponadto na szeroką skalę planuje się promowanie polskich pasz non GM zarówno w kraju, jak i na rynkach zagranicznych.

Celem projektowanej ustawy jest zminimalizowanie deficytu białka paszowego oraz utrzymanie konkurencyjności sektora paszowego w Polsce w stosunku do podmiotów działających na rynku Unii Europejskiej, dlatego w projekcie ustawy planuje się odroczenie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego do dnia 1 stycznia 2021 r.

Ponadto w ramach ograniczania stosowania w żywieniu zwierząt białka genetycznie zmodyfikowanego, a co za tym idzie zmniejszania krajowego deficytu białka paszowego, w projekcie ustawy dodany został art. 15a dający możliwość określenia kierunków działań w zakresie ograniczenia deficytu białka (planu opracowanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa).

Celem tego planu, który opracuje minister właściwy do spraw rolnictwa, jest określenie perspektywy możliwości zapewnienia krajowego źródła białka przez ograniczenie lub wyeliminowanie pasz pochodzących z roślin genetycznie modyfikowanych.

Plan ten zawierać będzie w szczególności wskazanie:

- 1) alternatywnych źródeł białka wobec białka genetycznie zmodyfikowanego;
- 2) możliwości zwiększenia udziału krajowych źródeł białka w paszach;
- 3) działań, jakie powinny być podjęte w zakresie ograniczania importu pasz genetycznie zmodyfikowanych.

Plan ten zostanie zamieszczony na stronie internetowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Przesunięcie terminu wejścia w życie ww. zakazu umożliwi:

- 1) stosowanie krzyżowego skarmiania mączek mięsno-kostnych pod warunkiem dopuszczenia krzyżowego skarmiania w prawie Unii Europejskiej;

- 2) wykorzystanie śruty rzepakowej, która obecnie nie jest w pełni wykorzystywana przez krajowych przetwórców;
- 3) analizę wyników programu hodowlanego dotyczących roślin strączkowych i soi niezmodyfikowanej genetycznie;
- 4) kontynuację wsparcia finansowego dla rolników ze środków przeznaczonych na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w formie płatności do roślin białkowych;
- 5) kontynuację realizacji programu wieloletniego 2016–2020 „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Hodowla roślin strączkowych;
- 6) przeanalizowanie zastosowania w żywieniu zwierząt białka z owadów – na tym etapie wiedzy stwierdzono, że owady mogą stanowić alternatywną paszę dla zwierząt zastępującą kosztowne pasze białkowe, takie jak mączka rybna czy śruta sojowa;
- 7) uzyskanie niezbędnych ilości krajowego białka paszowego, które mogłyby wzbudzić zainteresowanie dużego przemysłu paszowego (jednorodne partie);
- 8) poznanie wyników obecnie realizowanego programu BIOSTRATEG w obszarze pasz opartych o rzepak;
- 9) poznanie wyników realizowanego programu COBORU od 2017 r.; nowym kierunkiem uprawy rolnej staje się uprawa soi z przeznaczeniem na nasiona do produkcji paszy dla zwierząt; na uzyskanie wyników porównań odmian soi i ich przydatności dla poszczególnych regionów Polski (badania takie są prowadzone przez COBORU) potrzeba jednakże czasu; wyniki te pozwolą na precyzyjny dobór odmian soi do uprawy w określonych regionach Polski, tak aby rolnik uzyskał oczekiwane, czyli opłacalne zbiory, choć plonowanie soi w dużej mierze jest zależne od klimatu;
- 10) poznanie wyników cząstkowych programu GOSPOSTRATEG.

Należy mieć na uwadze, że rolnictwo jest bardzo trudną gałęzią gospodarki, a zaangażowane środki, nie tylko ekonomiczne, będą przynosić efekty, ale w odstępstwie czasowym długofalowym.

Najważniejszymi problemami dla branży paszowej w Polsce związanymi z kwestią stosowania materiałów paszowych GM w produkcji pasz dla zwierząt gospodarskich,

które będą trudne do realizacji w ciągu najbliższych lat, a mający olbrzymi wpływ dla polskich hodowców, są:

- 1) poważne ograniczenia podaży surowców białkowych nie pochodzących z soi;
- 2) niemożność pozyskania większej ilości krajowych surowców białkowych pochodzących z roślin strączkowych, co związane jest z istniejącą strukturą zasiewów;
- 3) zwiększenie deficytu białka paszowego w kraju i pogorszenie konkurencyjności krajowej produkcji zwierzęcej ze wszystkimi negatywnymi skutkami, ponieważ np. około 90% śruty sojowej dostępnej na krajowym rynku stanowi śruta otrzymywana z soi GM;
- 4) poważne utrudnienia w obrocie handlowym na terenie Unii Europejskiej, jak i z krajami trzecimi, które nie będzie dotyczyło tylko pasz, ale też i żywności;
- 5) wyraźna utrata konkurencyjności w zakresie efektywności produkcji zwierzęcej wewnątrz Unii Europejskiej pociągająca za sobą spadek eksportu produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego;
- 6) wyższe ceny pasz wolnych od GM, co dla konsumentów i producentów oznaczać będzie wzrost ceny mięsa oraz jego przetworów (głównie drobiu);
- 7) wystąpienie trudności związanych z zakupem materiałów paszowych w ilości pokrywającej zapotrzebowanie krajowych producentów, gdyż możliwości zastąpienia pasz genetycznie zmodyfikowanych komponentami wysokobiałkowymi są ograniczone czynnikami uprawowymi, jak i żywieniowymi; spadek opłacalności produkcji w pierwszej kolejności i w największym stopniu dotknąby dużych producentów w sektorze drobiarskim oraz sektorze produkcji świń, który również stosuje w tuczu świń duże ilości koncentratów białkowych i mieszanek; eksport mięsa drobiowego oparty jest na przewadze cenowej naszej krajowej produkcji; stosowanie droższych pasz spowoduje zapewne utratę dużej części rynków zbytu, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów do budżetu państwa z eksportu. Pociągnie to także upadek części hodowców drobiu, a nawet zakładów mięsnych.

Tak więc planowany okres moratorium wejścia zakazu jest niezbędny do wypracowania odpowiednich rozwiązań systemowych umożliwiających zminimalizowanie deficytu białka krajowego oraz przeprowadzenie dostępnych wyników z realizowanych badań.

Reasumując, przesunięcie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz

organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego jest konieczne dla:

- 1) realizacji Programu zastępowania białka soi genetycznie zmodyfikowanej, który po pierwszym roku realizacji zostanie poddany ocenie; na podstawie wniosków z realizacji tego programu podjęte zostaną dalsze kroki dotyczące zmiany ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach w zakresie wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego;
- 2) inicjowania na forum Unii Europejskiej działania w zakresie uregulowania na poziomie unijnym jednolitego podejścia do zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych (wniosek legislacyjny Komisji Europejskiej dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy na swoim terytorium);
- 3) wyciągnięcia wniosków z analizy trendów upodobań i rekomendacji konsumentów co do wyboru żywności wyprodukowanej ze zwierząt lub pochodzącej od zwierząt, do których żywienia nie stosowano pasz genetycznie zmodyfikowanych, które stanowiąc będą podstawę do podjęcia w przyszłości kroków dotyczących zmiany ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach w zakresie art. 65 w odniesieniu do art. 15 ust. 1 pkt 4.

Na Radzie Ministrów Rolnictwa UE prezydencja bułgarska przeprowadziła debatę dotyczącą przyszłości rolnictwa i żywności oraz omówienia mapy drogowej rozwoju nowego planu dla białka w UE.

Jednocześnie Komisja Europejska potwierdziła, że jest przygotowywana do oceny środków obecnie dostępnych, aby zidentyfikować możliwość poprawy sytuacji białkowej z zaangażowaniem wszystkich stron interesariuszy w otwartej dyskusji nad strategią białka. W pierwszej połowie 2018 r. odbyły się konsultacje w celu wsparcia tej inicjatywy na poziomie Unii Europejskiej, państw członkowskich i regionów. Miały one formę kwestionariusza z pytaniami odnośnie do polityki, wsparcia, inicjatyw badawczych oraz informacji rynkowych dotyczące kwestii białkowej.

Odbywają się bilateralne konsultacje z odpowiednimi organizacjami, jak Copa-Cogeca, Fefaci Fedoil, które są ściśle włączone w rozwój bilansu białka w Europie.

W najbliższym czasie przewidziane jest przeprowadzenie wielu warsztatów i konferencji poświęconych powyższej tematyce. W pierwszej połowie 2018 r. omówione zostały badania i innowacje w zakresie nowych odmian, wyzwania agronomiczne oraz korzyści środowiskowe uprawy roślin białkowych, rynek dla białka w Europie, organizacja łańcucha dostaw, logistyka i infrastruktura.

Rezultaty tych dyskusji będą dostępne w 2018 r. i będą stanowiły wkład do Planu produkcji białka w UE.

Proponuje się, aby projektowana ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., a więc z dniem, w którym według obowiązujących przepisów ma wejść w życie zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych i organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego. Aby bowiem odroczyć termin wejścia w życie tego zakazu, zmiana art. 65, w którym ten termin został ustanowiony, powinna wejść w życie najpóźniej w tym dniu.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Stosownie do art. 4 i 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Projekt został także zamieszczony na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji.

Kwestia zmiany ustawy o paszach w projektowanym zakresie, tj. odroczenie zakazu, nie jest spowodowana zmianami w legislacji unijnej. Ponadto z uwagi na wprowadzaną zmianę w projekcie ustawy w zakresie wyłącznie prolongaty terminu wejścia w życie terminu zakazu stosowania pasz GM, przedmiotowa regulacja nie będzie oddziaływać na działalność mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich przedsiębiorstw.

Projekt ustawy został ujęty w Wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów pod nr UD363.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy o paszach</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Szymon Giżyński – Sekretarz Stanu</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Magdalena Zasepa – Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii Tel.: 22 623-18-43 e-mail: magdalena.zasepa@minrol.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia listopad 2017 r.</p> <p>Źródło: Inicjatywa własna</p> <p>Nr w wykazie prac UD 363</p>
---	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Projekt ustawy o zmianie ustawy o paszach ma na celu zmianę przepisu art. 65 w zakresie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego.

Ostatnią zmianę terminu wejścia w życie wprowadzono ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 2034), gdzie zgodnie z art. 65 w zakresie dotyczącym art. 15 ust. 1 pkt 4 zakaz będzie obowiązywać od dnia 1 stycznia 2019 r.

W Polsce, podobnie jak w większości krajów strefy umiarkowanej, występuje niedobór białka paszowego, a podaż z produkcji krajowej materiałów paszowych od lat nie pokrywa krajowego zapotrzebowania na białko paszowe.

W związku ze zbliżającym się terminem wejścia w życie zakazu stosowania w żywieniu zwierząt paszy GM, przedmiotem prac i badań jest określenie możliwości zwiększonego wykorzystania rodzimych surowców białkowych w celu zastąpienia, a przynajmniej uzupełnienia importowanej GM śruty sojowej.

Odroczenie terminu wejścia w życie zakazu, a nie jego całkowite uchylenie, jest nie tylko ostrożnym podejściem Rządu do zagadnienia GM, ale przede wszystkim ma na celu umożliwienie zachowania konkurencyjnej pozycji krajowym producentom żywności zarówno na rynku krajowym, jak i rynkach zagranicznych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt przesuwana na dzień 1 stycznia 2021 r. termin wejścia w życie ww. zakazu, który zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

Podjęto decyzję o wprowadzeniu zmiany w art. 65 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach w zakresie dotyczącym art. 15 ust. 1 pkt 4, polegającą na określeniu terminu wejścia w życie przedmiotowego zakazu od dnia 1 stycznia 2021 r.

Ponadto w ramach ograniczania stosowania w żywieniu zwierząt białka GM, a co za tym idzie zmniejszania krajowego deficytu białka paszowego w projekcie ustawy dodany został art. 15a dający możliwość określenia planu wykorzystania krajowych źródeł białka oraz zminimalizowania deficytu białka paszowego w żywieniu zwierząt w zakresie pozyskiwania białka paszowego ze źródeł krajowych.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W żadnym państwie Unii Europejskiej nie wprowadzono zakazu.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Projekt ustawy będzie oddziaływać na podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania lub wprowadzania do obrotu pasz, hodowców oraz Inspekcję Weterynaryjną.

Wprowadzenie regulacji w zakresie oddziaływania na ww. podmioty nie będzie zwiększone, ponieważ zmiana wprowadzana projektem ustawy dotyczy jedynie przesunięcia terminu wejścia w życie tego zakazu w stosunku do terminu przewidzianego w obowiązującej ustawie z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów.

Projekt został przekazany do uzgodnienia w ramach konsultacji publicznych w trybie ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych i ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców. Projekt został przekazany w celu zaopiniowania do podmiotów zrzeszających przemysł paszowy.

Projekt został poddany 30-dniowym konsultacjom.

Po zakończonych konsultacjach dokonane zostało podsumowanie.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

Przewiduje się, że wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ zmiana wprowadzana projektem ustawy dotyczy jedynie przesunięcia terminu wejścia w życie tego zakazu w stosunku do terminu przewidzianego w obowiązującej ustawie. W związku z powyższym termin dotyczący zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych wydłuży się i zacznie obowiązywać od dnia 1 stycznia 2021 r., dlatego też zmiana polegająca jedynie na wydłużeniu *vacatio legis* dla przepisów wprowadzających zakaz nie może mieć wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, ponieważ w tym zakresie nic się nie zmieni.

(ceny stałe z ... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Wydatki ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Saldo ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												

Źródła finansowania

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na sytuację ekonomiczną i społeczną rodziny, a także osób niepełnosprawnych i osób starszych

W Polsce nie obowiązuje jeszcze zakaz stosowania pasz genetycznie zmodyfikowanych, a zakres proponowanej zmiany wprowadzanej projektem, polegający jedynie na wydłużeniu *vacatio legis* dla przepisów wprowadzających zakaz, nie może mieć wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, ponieważ w tym zakresie nic się nie zmieni. **Nie będzie miało również wpływu na ekonomiczną i społeczną sytuację rodziny, a także osób niepełnosprawnych i osób starszych.**

Skutki

Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu	duże przedsiębiorstwa							

pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, osoby niepełnosprawne i osoby starsze							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, osoby niepełnosprawne i osoby starsze							
Niemierzalne								
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Brak wpływu na duże przedsiębiorstwa, sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, rodzinę, obywateli oraz gospodarstwa domowe, osoby niepełnosprawne i osoby starsze.							
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☒ nie dotyczy								
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).					☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy			
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:					☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:			
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.					☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy			
Komentarz:								
9. Wpływ na rynek pracy								
Wejście w życie ustawy nie będzie miało wpływu na rynek pracy.								
10. Wpływ na pozostałe obszary								
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:			☐ demografia ☐ mienie państwowe			☐ informatyzacja ☐ zdrowie		
Omówienie wpływu		Projektowana ustawa nie wpłynie na pozostałe obszary, ponieważ nie są wprowadzane żadne nowe wymagania, a zmiana wprowadzana projektem ustawy dotyczy przesunięcia terminu wejścia w życie zakazu w stosunku do terminu przewidzianego w obowiązującej ustawie. Zostały przeprowadzone krajowe badania naukowe w Instytucie Zootechniki – PIB w Krakowie mające na celu potwierdzenie lub wykluczenie szkodliwości pasz GM. Wyniki przeprowadzonych badań jednoznacznie wskazują, że nie ma żadnego wpływu na środowisko, zdrowie ludzi i zwierząt.						

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego
Planuje się, że projektowana ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?
Nie dotyczy.
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)
<p>1) „Wpływ pasz GMO na produktywność i zdrowotność zwierząt, transfer transgenicznego DNA w przewodzie pokarmowym oraz jego retencję w tkankach i produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego” http://www.izoo.krakow.pl/zalaczniki/wazne_informacje/Wplyw_pasz_GMO_na_produkcyjnosci_i_zdrowotnosc_zwierzat.pdf.</p> <p>Badania te przeprowadzono na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 306/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. wprowadzającej aneks do programu wieloletniego „Biologiczne, środowiskowe i technologiczne uwarunkowania rozwoju produkcji zwierzęcej”;</p> <p>2) badanie wielopokoleniowe nad zastosowaniem pasz GMO i ich oddziaływanie na efekty chowu, zdrowotność oraz reprodukcję szczurów w ramach podzadania 05-2.02.1 zbadano: „Wpływ żywienia mieszankami z udziałem genetycznie modyfikowanych pasz na parametry reprodukcyjne, wskaźniki wzrostowe i zdrowotność szczurów w badaniach wielopokoleniowych” http://www.izoo.krakow.pl/zalaczniki/aktualnosci/content/1007_Sprawozdanie_koncowe_GMO_05-2-00-1.pdf,</p>

Raport z konsultacji (§ 51 Regulaminu pracy Rady Ministrów)

1. Omówienie wyników przeprowadzonych konsultacji publicznych i opiniowania:

W ramach konsultacji publicznych i opiniowania projekt ustawy został przesłany do zaopiniowania przez: przez Krajową Radę Izb Rolniczych, Krajowy Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych, Sekretariat Rolnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, Związek Zawodowy Rolników „Ojczyzna”, Federację Branżowych Związków Producentów Rolnych, NSZZ RI „Solidarność”, Związek Zawodowy Rolnictwa „Samoobrona”, Związek Zawodowy Rolników Rzeczpospolitej „Solidarni”, Związek Zawodowy Pracowników Rolnictwa w RP, Konfederację LEWIATAN, Pracodawców Rzeczpospolitej Polskiej, Federację Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Krajową Radę Spółdzielczą, Inspekcję Weterynaryjną Główny Inspektorat Weterynarii, Związek Zawodowy Centrum Narodowe Młodych Rolników, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych Rolników i Organizacji Rolniczych, Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie, Krajową Izbę Lekarsko-Weterynaryjną, Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy Weterynarii Inspekcji Weterynaryjnej, Sekcję Krajową NSZZ „Solidarność” Pracowników Weterynarii, Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewniej „POLSUS”, Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego, Polski Związek Owczarski, Polski Związek Hodowców Koni, Krajową Izbę Producentów Drobiu i Pasz, Polski Związek Zrzeszeń Hodowców i Producentów Drobiu, Krajową Radę Drobiarstwa – Izbę Gospodarczą w Warszawie, Izbę Gospodarczą Handlowców, Przetwórców Zbóż i Producentów Pasz, Polkarmę Polskie Stowarzyszenie Producentów Karmy dla Zwierząt Domowych, Polską Izbę Produktu Regionalnego i Lokalnego, Forum Związków Zawodowych, Związek Powiatów Polskich, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Krajową Federację Hodowców Drobiu i Producentów Jaj, Federację Przedsiębiorców Polskich, Radę Dialogu Społecznego, Radę Dialogu Społecznego w Rolnictwie oraz Radę Dialogu Społecznego Centrum Partnerstwa Społecznego „Dialog”.

W zakresie projektu ustawy o zmianie ustawy o paszach w ramach prowadzonych szerokich konsultacji publicznych pozytywną opinię wyraziły następujące podmioty:

- 1) Izba Gospodarcza Handlowców, Przetwórców i Producentów Pasz;
- 2) Porozumienie Zielonogórskie Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia;
- 3) Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka;
- 4) Indykpol S.A.;
- 5) Nutripol Sp. z o.o.;
- 6) POLMASS S.A.

Natomiast nw. organizacje wniosowały o utrzymanie zgodnie z ustawą z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach zakazu wprowadzania, wytwarzania i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych:

- 1) Międzynarodowa Koalicja dla Ochrony Polskiej Wsi ICPCCC;
- 2) Stowarzyszenie Racjonalna Polska, popierające stanowisko Międzynarodowej Koalicji dla Ochrony Polskiej Wsi ICPCCC.

Ponadto otrzymano 35 e-maili od osób fizycznych prawie jednobrzmiących, które prawdopodobnie zostały wygenerowane z pisma Międzynarodowej Koalicji dla Ochrony Polskiej Wsi ICPCCC z wnioskiem o utrzymanie zgodnie z ustawą z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach zakazu wprowadzania, wytwarzania i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych.

Pozostałe organizacje nie zgłosiły uwag w wyznaczonym terminie.

2. Przedstawienie wyników zasięgnięcia opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia projektu z właściwymi organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym:

Minister Spraw Zagranicznych wyraził opinię, iż projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej (opinia z dnia 18 października 2018 r., znak: DPUE.920.430.2018/5/MW).

3. Wskazanie podmiotów, które zgłosiły zainteresowanie pracami nad projektem w trybie przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa, wraz ze wskazaniem kolejności dokonania zgłoszeń albo informację o ich braku:

Stosownie do przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie

podmiotowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Projekt został także zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji. Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem ustawy w trybie ww. ustawy.

Warszawa, 05 listopada 2018 r.

Minister
Spraw Zagranicznych

DPUE.920.430.2018/8/BP

dot.: RM-10-170-18 nowy tekst z 5.11.2018 r.

Pan
Jacek Sasin
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia

o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy paszach, wyrażona przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedłożonym projektem ustawy pozwalam sobie wyrazić poniższą opinię.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie, odnosząc się do projektowanego art. 15a ust. 2 pkt 3) ustawy o paszach, dotyczącego podejmowania działań „w zakresie ograniczenia importu pasz genetycznie zmodyfikowanych”, uprzejmie informuję, że MSZ rozumie, iż intencją projektodawcy jest w istocie podejmowanie działań mających na celu ograniczenie zapotrzebowania na importowaną genetycznie zmodyfikowaną paszę dzięki zapewnieniu alternatywnych źródeł białka, a nie samo ograniczanie importu. Taka intencja wynika z dołączonego *Planu w sprawie krajowych źródeł białka oraz zminimalizowania deficytu białka paszowego w żywieniu zwierząt*. W innym przypadku bowiem, wprowadzenie ograniczeń w imporcie wewnętrznym pasz genetycznie zmodyfikowanych, dla których wydano zezwolenia zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 PE i Rady w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy, byłoby sprzeczne z art. 34 TFUE ustanawiającym zakaz wprowadzania środków o skutku równoważnym do ograniczeń ilościowych w przywozie pomiędzy państwami członkowskimi.

Z poważaniem

Do wiadomości:

Pan Jan Krzysztof Ardanowski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

z up. Ministra Spraw Zagranicznych
Piotr Wawrzyk
Podsekretarz Stanu

Plan

z dnia

w sprawie krajowych źródeł białka oraz
zminimalizowania deficytu białka paszowego
w żywieniu zwierząt

MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Spis treści

WSTĘP.....	4
Rozdział I	5
PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PASZ OBOWIĄZUJĄCE W UNII EUROPEJSKIEJ:	5
PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PASZ OBOWIĄZUJĄCE W POLSCE:	5
Rozdział II.....	6
OBJAŚNIENIA OGÓLNE	6
Rozdział III	9
BIĄŁKO PASZOWE JAKO ELEMENT BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCIOWEGO	9
Rozdział IV.....	10
ALTERNATYWNE ŹRÓDŁA BIAŁKA	10
a) Soja.....	10
b) Śruta rzepakowa	15
c) Rośliny bobowate (strączkowe) grubonasienne.....	17
d) Przetworzone białko zwierzęce (PAP)	18
e) Białko owadzie	18
Rozdział V	18
BIĄŁKO PASZOWE W ŻYWIENIU ZWIERZĄT	18
a) Żywienie świń	19
b) Żywienie drobiu	19
c) Żywienie bydła.....	20
d) Limity stosowania niektórych materiałów paszowych.....	20
Rozdział VI.....	23
PERSPEKTYWY STOPNIOWEJ SUBSTYTUCJI PASZ POCHODZĄCYCH Z ROŚLIN GENETYCZNIE MODYFIKOWANYCH	23
RZEPAK	24
BIOSTRATEG	25
PLAN WIELOLETNI	35
BIĄŁKO OWADZIE – Gospostrateg	38
UZASADNIENIE	44

Spis tabel:

<u>Tabela 1. Szacunkowa produkcja krajowa wysokobiałkowych surowców paszowych (tys. ton) w latach 2017–2020</u>	<u>7</u>
<u>Tabela 2. Produkcja pasz przemysłowych (tys. ton)</u>	<u>8</u>
<u>Tabela 3. Produkcja żywca, mleka i jaj (tys. ton)</u>	<u>9</u>
<u>Tabela 4. Odmiany soi wpisane do Krajowego rejestru w 2018 r. (COBORU, 2018)</u>	<u>12</u>
<u>Tabela 5. Zapotrzebowanie na białko paszowe do produkcji przemysłowych mieszanek paszowych w Polsce według IERiGŻ (2017/18)</u>	<u>18</u>
<u>Tabela 6. Limity stosowania niektórych materiałów paszowych</u>	<u>21</u>
<u>Tabela 7. Zalecane poziomy stosowania nasion roślin strączkowych opracowane przez prof. Rutkowskiego</u>	<u>.....</u>
<u>Tabela 8. Wykaz wysokobiałkowych materiałów paszowych, których wprowadzenie na rynek uzależnione jest od trwających prac legislacyjnych na poziomie UE</u>	<u>23</u>
<u>Tabela 9. Podmioty deklarujące zainteresowanie skupem nasion soi</u>	<u>31</u>

WSTĘP

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o paszach miał na celu zmianę przepisu art. 65 w odniesieniu do art. 15 ust. 1 pkt 4 w zakresie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego – na dzień 1 stycznia 2021 r.

Jednakże ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o **zmianie ustawy o paszach** przesunięto termin wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego z dnia 1 stycznia 2017 r. na dzień 1 stycznia 2019 r.

Realizacja zapisu art. 15 ustawy o paszach, w którym ustanowiony został zakaz wprowadzania do obrotu na terytorium RP pasz pochodzących z roślin genetycznie modyfikowanych oraz organizmów genetycznie modyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego wymaga czasu celem znalezienia zastępczych, wysokobiałkowych materiałów paszowych porównywalnych przede wszystkim pod względem jakościowym i ekonomicznym do pasz sojowych GM. Z uwagi na skrócenie ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. wejścia w życie przedmiotowego zakazu do 2 lat zaistniał realny problem braku możliwości osiągnięcia założonych działań w zakresie zmniejszenia deficytu białka paszowego polegającego na zwiększeniu wykorzystania rodzimych materiałów białkowych w produkcji pasz, przy uwzględnieniu aspektów ekonomicznych, żywieniowych oraz środowiskowych.

Celem jest określenie realnej perspektywy możliwości zapewnienia krajowego źródła białka, poprzez ograniczenie lub wyeliminowanie pasz pochodzących z roślin genetycznie modyfikowanych, mając na uwadze m.in.:

Koszty produkcji drobiu,

- Produkcyjność zwierząt
- Jakość tuszek
- Zużycie paszy na jednostkę produktu

Rozdział I

PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PASZ OBOWIĄZUJĄCE W UNII EUROPEJSKIEJ:

- 1) Rozporządzenie (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiającego wymagania dotyczące higieny pasz (Dz. Urz. UE L 35 z 08.02.2005, str.1);
- 2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie wprowadzania na rynek i stosowania pasz, zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1831/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady i uchylającego dyrektywę Rady 79/373/EWG, dyrektywę Komisji 80/511/EWG, dyrektywy Rady 82/471/EWG, 83/228/EWG, 93/74/EWG, 93/113/WE i 96/25/WE oraz decyzję Komisji 2004/217/WE (Dz. Urz. UE L 229 z 01.09.2009, str. 1, z późn. zm.);
- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/1017 z 15 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 68/2013 w sprawie katalogu materiałów paszowych (Dz. Urz. L 159 z 21.06.2017, str. 48);
- 4) Rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 432)
- 5) Rozporządzenie (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. dotyczącego możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniającego dyrektywę 2001/18/WE (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 24; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 455),

PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PASZ OBOWIĄZUJĄCE W POLSCE:

Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. z 2017 r. poz. 453)

Rozdział II

OBJAŚNIENIA OGÓLNE

1. Dokument opracowany na potrzeby tworzenia możliwości ograniczenia stosowania białka sojowego genetycznie zmodyfikowanego (GM) w paszach i żywieniu zwierząt.
2. Opracowany Plan jest adresowany dla podmiotów działających na rynku pasz, w szczególności dla przemysłu paszowego, rolników i hodowców zwierząt.
3. Zawarte informacje w dokumencie wskazują alternatywne źródła białka dla białka GM, a ich zastosowanie w paszach wynikać będzie od kierunku prowadzenia działalności gospodarczej jak również z rachunku ekonomicznego gospodarstwa .
4. Opracowany Plan ma umożliwić zminimalizowanie deficytu białka paszowego.
5. Do celów niniejszego dokumentu stosuje się definicje podane poniżej.

Użyte w Planie terminy oznaczają :

- a) mieszanka paszowa pełnoporcjowa oznacza mieszankę paszową, która z uwagi na swój skład jest wystarczająca do zaspokojenia dawki dziennej;
- b) mieszanka paszowa uzupełniająca oznacza mieszankę paszową o wysokiej zawartości pewnych substancji, która jednak, z uwagi na swój skład, jest wystarczająca do zaspokojenia dawki dziennej jedynie w połączeniu z innymi paszami;
- c) materiały paszowe oznaczają produkty pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, których zasadniczym celem jest zaspokajanie potrzeb żywieniowych zwierząt, w stanie naturalnym, świeże lub konserwowane, oraz produkty pozyskane z ich przetwórstwa przemysłowego, a także substancje organiczne i nieorganiczne zawierające dodatki paszowe lub ich niezawierające, przeznaczone do doustnego karmienia zwierząt jako takie albo po przetworzeniu, albo stosowane do przygotowywania mieszanek paszowych lub jako nośniki w premiksach;
- d) mieszanka paszowa oznacza mieszaninę złożoną z co najmniej dwóch materiałów paszowych, zawierającą dodatki paszowe lub ich niezawierającą, przeznaczoną do doustnego karmienia zwierząt, w postaci mieszanek paszowych pełnoporcjowych lub uzupełniających;
- e) dodatki paszowe oznaczają substancje i składniki organiczne oraz mineralne służące wzbogaceniu mieszanek paszowych w aminokwasy, enzymy,

mikroelementy, substancje koagulujące lub przeciwzbrylające lub inne poprawiające cechy fizyko-chemiczne i odżywcze mieszanek paszowych;

- f) zapotrzebowanie – dzienne zapotrzebowanie – średnia całkowita ilość pasz, przeliczona na zawartość wilgoci 12%, niezbędna do zaspokojenia dziennych potrzeb żywieniowych zwierzęcia danego gatunku, w określonym wieku i użytkowanego w określony sposób;
- g) alternatywne źródła białka – należy rozumieć jako materiały paszowe pochodzenia roślinnego bądź materiały pochodzenia zwierzęcego, które dopuszczono do stosowania w żywieniu zwierząt;
- h) pasza – oznacza substancje lub produkty, w tym dodatki, przetworzone, częściowo przetworzone lub nieprzetworzone, przeznaczone do karmienia zwierząt

Produkcja

Produkcja krajowa pasz wysokobiałkowych w latach **2018–2020** przypuszczalnie będzie charakteryzować się systematycznym wzrostem, dzięki zwiększającej się produkcji roślin wysokobiałkowych (strączkowych, soi), nie bez znaczenia także będzie miało wpływ rosnące wsparcie finansowe promowania tych roślin, zarówno w uprawie, jak i ich wykorzystaniu w produkcji pasz i żywieniu zwierząt.

Według prognoz Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB produkcja roślin wysokobiałkowych (strączkowych pastewnych na ziarno) może wzrosnąć z obecnych 0,4–0,5 mln ton do maksymalnie 0,7–0,8 mln ton. Natomiast produkcja śruty rzepakowej będzie wyższa niż w ostatnich latach (ok. 1,3–1,5 mln ton) i prawdopodobne jest przekroczenie poziomu 1,7 mln ton w perspektywie 2020 r. Produkcja mączki rybnej nadal będzie mieć marginalne znaczenie.

Tabela 1. Szacunkowa produkcja krajowa wysokobiałkowych materiałów paszowych (tys. ton) w latach 2017–2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Śruty rzepakowe*	1680	1490	1700	1750
Mączki rybne*	25	25	25	25
Nasiona strączkowe	436	445	600	875
Ogółem w tys. ton	2140	1960	2325	2650

Źródło: Prognoza IERiGŻ-PIB.

Podaż tych pasz na rynku krajowym prawdopodobnie będzie mniejsza niż ich produkcja, gdyż pewna ich część jest przedmiotem eksportu. W latach 2016–2017 eksport śruty rzepakowej wyniósł odpowiednio 673 i 712 tys. ton, a strączkowych (wysokobiałkowych) 98 i 91 tys. ton.

Importowana śruta sojowa jest wykorzystywana przede wszystkim w przemysłowej produkcji mieszanek paszowych dla drobiu, których rocznie wytwarza się już prawie 7 mln ton. Stanowi ona również ważny materiał paszowy dla mieszanek paszowych dla trzody chlewnej, których produkcja wzrosła do 2,4 mln ton.

Tabela 2. Produkcja pasz przemysłowych (tys. ton)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Ogółem	7738	8413	8574	8869	9308	10093	10993
dla drobiu	4774	5233	5259	5370	5929	6504	6958
dla trzody	1752	1816	1850	1906	1940	2061	2386
dla bydła	889	962	934	1032	847	857	945
pozostałe	323	402	531	561	592	671	704

* prognoza IERiGŻ-PIB

Źródło: Dane GUS i szacunki IERiGŻ-PIB

Zużycie

Można przyjąć, że co najmniej 95% wykorzystywanej w przemyśle paszowym śruty sojowej pochodzi z nasion soi zmodyfikowanej genetycznie, w związku tym można z dużym prawdopodobieństwem założyć, że ponad 95% produkowanych i sprzedawanych mieszanek paszowych przemysłowych dla drobiu, trzody chlewnej stanowią mieszanki oparte na modyfikowanym białku. Część pasz dla zwierząt gospodarskich sprzedawanych na rynku krajowym (ok. 0,4 mln ton) pochodzi z importu i przypuszczalnie są to również pasze wytworzone na bazie śruty sojowej GM. Stanowią one jednak nie więcej niż 4% produkcji krajowej. Tylko nieco mniejszy niż import jest eksport pasz. W związku z tym w przedstawianej analizie można pominąć handel zagraniczny paszami gotowymi, gdyż saldo jest w miarę zbilansowane.

W związku z powyższym sprzedaż pasz przemysłowych opartych na genetycznie modyfikowanej śrucie sojowej w latach 2011–2017 kształtowała się na poziomie 7,0–9,6 mln ton, a nie zmodyfikowanych genetycznie wynosi około 0,7–1,2 mln ton.

Rozdział III

BIAŁKO PASZOWE JAKO ELEMENT BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCIOWEGO

Bezpieczeństwo żywnościowe obejmujące dostępność białka roślinnego jest celem nadrzędnym polityki gospodarczej każdego kraju, stąd potrzeba zapewnienia zróżnicowanych i pewnych źródeł jego pozyskiwania. Rozwój drobiarstwa oraz globalnego handlu wywołał jednak proces zastępowania białka rodzimych roślin strączkowych w paszach dla drobiu i trzody chlewnej, łatwo dostępnym i konkurencyjnym pod względem jakościowym importowanym białkiem sojowym. Również postęp genetyczny, jaki dokonał się w ostatnich latach w hodowli zwierząt gospodarskich spowodował znaczne zwiększenie ich potencjału produkcyjnego. Obecnie zwierzęta zdolne do wysokiej produktywności, są jednocześnie bardzo wymagające pod względem żywienia i warunków utrzymania. Głównym składnikiem odżywczym i budulcowym dla zwierząt hodowlanych jest białko, stąd też jego podstawowe znaczenie w żywieniu.

Tabela 3. Produkcja żywca, mleka i jaj (tys. ton)

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016	2017*
Żywiec drobiowy	1452	1963	2664	2941	3201	3307
Jaja	545	637	570	582	597	610
Żywiec wieprzowy	2540	2388	2310	2355	2410	2428
Średnia wielkość stada trzody (szt.)	27	37	56	68	.	.
Żywiec wołowy	598	746	805	918	972	1090
Mleko (mln litrów)	11566	11921	12607	12859	12880	13304
Wydajność krów mlecznych (litry/szt)	4213	4673	5516	5791	6037	6235

*prognoza IERiGŻ-PIB.

Źródło: Obliczono na podstawie danych GUS i szacunków własnych.

Perspektywy zwiększenia wykorzystania pasz rzepakowych mogą obejmować takie elementy jak:

- stopniowe wprowadzenie do uprawy żółtonasiennych odmian rzepaku,
- dalsze obniżanie składników antyżywnościowych, co spowoduje zwiększenie wydajności zwierząt,

- zwiększenie produkcji mieszanek paszowych zawierających śrutę i makuch rzepakowy, szczególnie dla zwierząt dorosłych,
- rozwój badań naukowych nad paszami rzepakowymi,
- wprowadzenie programu edukacyjno – promocyjnego, redukującego nieuzasadnione uprzedzenia wobec śruty rzepakowej, skutkującego dwukrotnym wzrostem zużycia krajowego (kosztem eksportu).

Rozdział IV

ALTERNATYWNE ŹRÓDŁA BIAŁKA

a) Soja

Źródłem białka paszowego może być soja niezmodyfikowana genetycznie, której uprawa jest obecnie szeroko propagowana, nie tylko w naszym kraju, lecz także w państwach członkowskich UE. Od kilku lat do Krajowego Rejestru Odmian i do obrotu nasiennego wprowadza się nowe wysokowydajne odmiany soi, coraz bardziej przystosowane do warunków glebowo-klimatycznych Polski. Uzyskiwane dane eksperymentalne wskazały, że nowoczesne odmiany soi o poprawionych zdolnościach plonotwórczych, udoskonalonych właściwościach morfologiczno-wzrostowych oraz zdolnościach adaptacyjnych do uprawy w różnych środowiskach pozwolą na szybkie rozszerzenie areału uprawy tego gatunku w państwach członkowskich UE, w tym także w Polsce. Wiąże się to przede wszystkim z potrzebą zabezpieczeniem rodzimego białka dla przemysłu paszowego oraz nieocenioną rolą soi w zmianowaniu roślin. Z uwagi na fakt, że do niedawna próby uprawy soi w Polsce nie kończyły się sukcesem, tak więc produkcja tej rośliny nie była popularna. Szacunkowa powierzchnia uprawy soi w Polsce wynosiła w 2012 r. – ok. 2 000 ha, a w 2015 r. – ok. 20 000 ha. Liczby te wyraźnie wskazują na niezwykle zainteresowanie rolników w zakresie uprawy soi. Jednakże, zadawalających wyników z pewnością nie osiągnie się w ciągu najbliższych lat.

Soja należy do rodziny bobowatych (strączkowych) grubonasiennych i jak większość gatunków roślin bobowatych (strączkowych) grubonasiennych ma szereg zalet. Jedną z najważniejszych jest zdolność do współżycia z korzeniowymi bakteriami brodawkowymi *Bradyrhizobium japonicum*, które wiążą wolny azot z powietrza w związki przyswajalne dla roślin. W związku z możliwością „samozaopatrywania” się roślin soi w niezbędne do wzrostu i rozwoju związki azotowe pochodzące z symbiozy, wymaga ona niewielkiego nawożenia sztucznymi nawozami azotowymi.

Dzięki pozostawieniu w glebie dużej ilości azotu związanego w materii organicznej, soja przyczynia się do niskonakładowej zwyczajki plonów dla pierwszej rośliny następczej, która korzysta z sukcesywnie uwalniających się związków azotowych z resztek poźniwnych. W naszych warunkach klimatycznych soja nie jest obecnie narażona na porażenie przez szkodniki oraz choroby grzybowe, bakteryjne i wirusowe. Sporadycznie pojawiające się objawy chorób nie wymagają interwencji w postaci stosowania pestycydów. Odmiany wczesne tego gatunku, które dojrzewają we wrześniu nie wymagają również desykacji. Liście soi naturalnie opadają i przed zbiorem pozostają tylko pędy ze strąkami. Pozwala to zbierać plon soi w sposób jak najbardziej naturalny, bo przy minimalnym, w porównaniu z innymi uprawami, użyciu środków chemicznych. Po uszlachetnieniu nasiona soi zebrane przez rolnika mogą być wykorzystane we własnym gospodarstwie. Surowe nasiona zawierają jednak związki antyżywniowe (np. inhibitory trypsyny) i nie mogą być dodane do paszy jak śruta sojowa. Po obróbce termicznej np. w ekstruderze nasiona soi mogą stanowić doskonałą paszę dla wszystkich zwierząt ponieważ zawierają 35–40% białka, o doskonałym składzie aminokwasowym oraz dodatkowo wzbogacają paszę w energię ponieważ zawierają powyżej 20% tłuszczu.

Ze względu na swoje doskonałe wartości odżywcze czyli białko o najlepszym składzie aminokwasowym, olej zawierający wartościowe nienasycone kwasy tłuszczowe i do 2,5% lecytyny oraz związki czynne jak izoflawony, nasiona soi i jej produkty uboczne należy zaliczyć do najlepszych materiałów paszowych.

Aby zatem całkowicie zastąpić importowaną soję modyfikowaną genetycznie (tj. do wejścia zakazu w styczniu 2019 r.) konieczne byłoby sprowadzanie soi niemodyfikowanej genetycznie z innych krajów, to z kolei nie prowadzi do uniezależnienia się Polski od importu, zmienia jedynie kierunek tej zależności.

Ponadto, na rynku międzynarodowym soja non-GM występuje w ograniczonych ilościach i jest znacznie droższa. Zatem wprowadzenie jej do receptur podrożałoby pasze, co spowodowałoby utratę przewagi konkurencyjnej w sektorze drobiarskim i przyczyniłoby się do załamania w eksporcie drobiu.

Siedemnaście odmian niemodyfikowanej genetycznie soi znajdujących się obecnie w Krajowym Rejestrze (KR) w Polsce, w tym jednaście nowych zarejestrowanych w latach 2017–2018, daje podstawy do znacznego poszerzenia areału jej uprawy.

Dodatkowo, od kilku lat w krajowym obrocie nasiennym oferowanych jest do sprzedaży od 15 do 20 odmian zagranicznych soi ze wspólnego katalogu odmian (CCA) państw członkowskich UE. Należy podkreślić, że są to odmiany z różnych grup wczesności,

nie sprawdzone pod względem ich przydatności do uprawy w warunkach środowiskowych Polski. Stąd szczególnego znaczenia nabiera zainicjowane, w ramach tzw. „Inicjatywy białkowej COBORU” szeroko zakrojone porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe, nie tylko z odmianami soi, lecz także z pozostałymi gatunkami białkowymi (bobik, groch siewny, łubin wąskolistny, łubin żółty). Nadrzędnym celem tych prac jest bieżąca weryfikacja wszystkich rejonów kraju, pod względem ich przydatności do uprawy odmian poszczególnych gatunków roślin białkowych. Na podstawie wyników tych prac, prowadzona będzie powszechna rekomendacja odmian wszystkich gatunków roślin białkowych, najbardziej nadających się do uprawy na terenie poszczególnych województw. Regularna rekomendacja odmian, w formie List odmian zalecanych do uprawy doprowadzi nie tylko do zwiększenia wysokości i wierności plonowania tej grupy roślin i jednocześnie pozwoli ograniczyć znaną powszechnie zawodność ich uprawy. Przyczyni się to do wzrostu zainteresowania rolników uprawą soi i innych roślin białkowych, co w powiązaniu z większą opłacalnością ich uprawy oraz lepszą organizacją rynku skupu surowca i większym zainteresowaniem przemysłu paszowego stosowaniem rodzimych roślin białkowych doprowadzi do szybkiego wzrostu areалу uprawy tej grupy roślin i w rezultacie do poprawy bilansu paszowego i białkowego w Polsce.

Doskonalenie agrotechniki tej rośliny oraz przygotowanie śruty pełnotłustej lub odtłuszczonej metodą ekstruzji stwarza możliwość wprowadzenia tego materiału paszowego do mieszanek i diet dla drobiu i młodych świń jako pełnowartościowego zamiennika śruty sojowej GM.

Tabela 4. Odmiany soi wpisane do Krajowego rejestru w 2018 r. (COBORU, 2018)

Odmiana	Zgłaszający	Hodowca
Oressa	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.	Soya-North Co., Ltd, Białoruś
Viola	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.	University of Guelph, Ontario, Kanada
Regina	Saatbau Polska sp. z o.o.	SaatzuchtDonauGes.m.b.H. &CoKG, Austria
ES Comandor	Euralis Nasiona sp. z o.o.	EuralisSemences, Francja
Caroline	Saaten-Union Polska sp. z o.o.	Agroscope Changings-Wädenswil ACW, Szwajcaria

W Polsce mogą być uprawiane nie tylko odmiany, które są wpisane do KR, ale również wszystkie odmiany wpisane aktualnie do wspólnotowego katalogu odmian roślin rolniczych (CCA). Dlatego też w 2017 r. w ocenie polowej plantacji nasiennych było łącznie 25 odmian soi (9 z KR i 16 z CCA). Ponadto do sprzedaży było oferowanych kilkanaście innych zagranicznych odmian soi nie kwalifikowanych i nie sprawdzanych pod względem ich

przydatności do uprawy w Polsce. Porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe i powszechna rekomendacja odmian pozwolą na uniknięcie perturbacji w uprawie soi, związanych wprowadzaniem do uprawy różnych odmian tego gatunku.

DOPLATY

Jednym z istotnych warunków opłacalności uprawy soi w Polsce jest utrzymanie dopłat do roślin wysokobiałkowych uprawianych na ziarno, w tym soi.

W kontekście dążenia do zapewnienia takich dostaw surowca, które zapewniłyby samowystarczalność Polski w produkcji pasz, szczególne znaczenie mają uprawy roślin wysokobiałkowych oraz uprawy roślin oleistych (zwłaszcza rzepaku). Obecnie uprawy tych roślin mogą być objęte kilkoma rodzajami płatności realizowanymi w ramach systemu wsparcia bezpośredniego: jednolitą płatnością obszarową, płatnością za zazielenienie, płatnością dodatkową oraz płatnością dla młodych rolników. Niezależnie od tego stosowane są płatności dedykowane uprawom paszowych roślin wysokobiałkowych. Są to dwa instrumenty wprowadzone w ramach tzw. dobrowolnego wsparcia związanego z produkcją: płatność do roślin strączkowych na ziarno oraz płatność do roślin pastewnych.

Płatność do roślin strączkowych na ziarno (nasion) przysługuje do powierzchni upraw następujących roślin (również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek): bobik; groch siewny, w tym peluska, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego; łubin biały; łubin wąskolistny; łubin żółty; soja zwyczajna.

Warunkiem przyznania płatności jest dokonanie zbioru ziarna (nasion). Płatność ma charakter regresywny – wyższa stawka stosowana jest do pierwszych 75 ha upraw w gospodarstwie, niższa do powierzchni powyżej 75 ha.

W 2017 r. płatność przyznano do ponad 366 tys. ha upraw. Stawka płatności za 2017 r. wyniosła 606,52 zł/ha do pierwszych 75 ha i 303,26 zł/ha do powierzchni powyżej 75 ha.

Płatność do roślin pastewnych przysługuje do powierzchni upraw roślin wykorzystywanych głównie do produkcji pasz objętościowych: esparceta siewna; koniczyna czerwona; koniczyna biała; koniczyna białoróżowa; koniczyna perska; koniczyna krwistoczerwona; komonica zwyczajna; lędźwian; lucerna siewna; lucerna mieszańcowa; lucerna chmielowa; nostryk biały; seradela uprawna; wyka kosmata; wyka siewna.

Płatność przysługuje również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek oraz w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek z roślinami strączkowymi przeznaczonymi na ziarno. W przypadku wyki siewnej i wyki kosmatej dopuszcza się ponadto uprawę z rośliną podporową spoza tej listy.

Uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz. Płatnością może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw w gospodarstwie.

W 2017 r. płatność przyznano do prawie 190 tys. ha. Stawka płatności za 2017 r. wyniosła 386,46 zł/ha.

Na wsparcie upraw roślin wysokobiałkowych w formie płatności związanych z produkcją Polska przeznaczona obecnie (2018 r.) ok. 68,62 mln EUR, co stanowi 2% ogólnej puli środków unijnych przeznaczonych na finansowanie płatności bezpośrednich w Polsce.

Ukierunkowanie wsparcia na uprawy roślin przeznaczonych na pasze pozwala skuteczniej realizować cele w zakresie budowania samowystarczalności w produkcji pasz wysokobiałkowych.

Przepisy unijne nie dają możliwości stosowania wsparcia związanego z produkcją w celu stymulowania produkcji rolnej. Celem tego instrumentu jest jedynie przeciwdziałanie zanikowi sektorów wrażliwych pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, znajdujących się w trudnej sytuacji.

Projekt rozporządzenia Komisji Europejskiej w sprawie Wspólnej Polityki Rolnej po roku 2020, w odniesieniu do płatności bezpośrednich przewiduje, że nadal będzie można przyznawać wsparcie związane z produkcją do roślin wysokobiałkowych. Płatność będzie mogła być przyznana wyłącznie w tych sektorach, które są ważne ze względów ekonomicznych, społecznych lub środowiskowych i znajdują się w trudnej sytuacji, w celu poprawy konkurencyjności lub zrównoważonego rozwoju i jakości. Zgodnie z projektem rozporządzenia, na płatności związane z produkcją będzie można przeznaczyć do 10% łącznej kwoty przeznaczonej na płatności bezpośrednie, z opcją zwiększenia o maksymalnie 2 punkty procentowe pod warunkiem przeznaczenia tego zwiększenia na wsparcie uprawy roślin wysokobiałkowych.

Dopłaty do materiału siewnego

W celu poprawy jakości produktów rolnych poprzez zwiększenie stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany w 2007 r., ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych, wprowadzono mechanizm dopłat do 1 ha powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany. Mechanizmem dopłat objęto m.in. rośliny strączkowe – bobik, groch siewny (odmiany roślin rolniczych), łubin biały, łubin wąskolistny, łubin żółty, soja i wyka siewna, w przypadku których zwiększenie areału jest pożądane ze względu na ich wysoką wartość paszową oraz wywieranie korzystnego wpływu na biologiczne i fizyko-chemiczne właściwości gleby. Stawka dopłat do 1 ha obsianego materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany określana jest corocznie i zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 października 2017 r. w sprawie stawek dopłat do 1 ha powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym

kategorii elitarny lub kwalifikowany – za rok 2017 stawka dopłaty do 1 ha w przypadku roślin strączkowych wynosiła 147,90 zł.

W przeciwnym razie, tzn. w przypadku likwidacji dopłat, dojdzie do zmniejszenia areалу i regresu uprawy krajowych roślin strączkowych, w tym także soi. Państwa członkowskie Unii Europejskiej uzależnione są od importu nasion i śruty sojowej GM. Polski drób eksportowany do Niemiec, a wytwarzany na tańszej soi zmodyfikowanej genetycznie, jest cenowo konkurencyjny na tamtym rynku i znajduje wielu nabywców.

Można spodziewać się również, że nieznaczne ilości uprawianej lokalnie soi, w stosunku do jej światowej produkcji, nie wpłyną na różnice cenowe tych produktów, a więc będzie to surowiec nieco droższy od tego modyfikowanego genetycznie, głównie ze względu na skalę podaży, która determinowana jest nie tylko tą kwestią, ale również – a może wręcz przede wszystkim – możliwościami wegetacyjnymi w Ameryce Południowej.

b) Śruta rzepakowa

Problem całkowitej zamiany białkowych komponentów paszowych z sojowych na rzepakowe w żywieniu zwierząt wynika z wyższej zawartości włókna w nasionach rzepaku – na poziomie 112 g/kg śruty (jeden z czynników antyżywniowych), jak i nieco niższej, w porównaniu do pasz sojowych, zawartości białka (36–38%).

Produkowane w Polsce poekstrakcyjne pasze rzepakowe **pochodzą z odmian rzepaku podwójnie ulepszonych (tzw. „00”)**, tzn. o obniżonej zawartości kwasu erukowego i glukozynolanów. Zarejestrowane i uprawiane w Polsce odmiany rzepaku charakteryzują się najniższą wartością glukozynolanów w państwach członkowskich UE. Zawierają one bowiem do 15 mikromoli glukozynolanów/gram nasion, a te uprawiane w pozostałych krajach Unii Europejskiej do 20 mikromoli glukozynolanów/gram nasion. Z uwagi na swoją doskonałą jakość, polski rzepak i produkowane z niego pasze rzepakowe są chętnie nabywane przez inne kraje UE, w szczególności Niemcy, gdzie wykorzystanie śruty rzepakowej już w 2015 roku przewyższyło wykorzystanie śruty sojowej. Produkcja pasz rzepakowych, zgodnie z danymi Polskiego Stowarzyszenia Producentów Oleju, wynosząca nieco ponad 1,5 mln ton jest tylko w pewnej części zagospodarowywana na terenie kraju. Za główną przyczynę takiego stanu rzeczy uznaje się brak rzetelnej wiedzy i nieuzasadnione obawy przed pogorszeniem efektów produkcyjnych wśród hodowców zwierząt gospodarskich, a przede wszystkim hodowców trzody chlewnej i bydła, gdzie jest największy potencjał zwiększenia udziału pasz rzepakowych. Ograniczony w związku z tym lokalny popyt na śrutę rzepakową ze strony rodzimych hodowców zwierząt gospodarskich, zmusza jej producentów do poszukiwania

alternatywnych kierunków, gdzie jest bardzo pożądanym (non GM) i wszechstronnie wykorzystywanym surowcem paszowym. Dlatego też duża część produkowanej w Polsce śruty rzepakowej jest eksportowana za granicę, głównie do Hiszpanii, Niemiec, Holandii i Danii. Z perspektywy krajowego potencjału wykorzystania śruty rzepakowej, wynikającego ze struktury pogłównia oraz liczby utrzymywanych zwierząt gospodarskich wydaje się, że zrównanie poziomu jej zużycia względem śruty sojowej możliwe jest również do osiągnięcia w Polsce w najbliższych latach.

Przyjmując utrzymanie się w kolejnych latach średniorocznego tempa wzrostu krajowego zużycia śruty rzepakowej, na co wskazują szacunki Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego (za danymi Głównego Urzędu Statystycznego) na poziomie 4,2%, wykorzystanie śruty rzepakowej ma szansę na zrównanie się z jej krajową produkcją w 2024 roku. Krajowa podaż śruty dostarczając obecnie ok. 320 tys. ton czystego białka (875 tys. ton śruty i makuchu wg IERGŻ-PIB w sezonie 2016/2017) – odpowiada za ok. 21% całości białka wykorzystywanego w produkcji przemysłowych mieszanek paszowych. Krajowa śruta rzepakowa może teoretycznie dostarczyć w perspektywie powyżej już wskazanego 2024 roku ok. 630 tys. ton białka paszowego, co stanowić będzie ok. 41% jego generalnego zapotrzebowania.”

Zwiększenie popytu na śrutę rzepakową ze strony rodzimych hodowców zapewniłoby zatem tym samym w miarę szybkie i bezproblemowe zwiększenie uniezależnienia się Polski od importu śruty sojowej.

Aby tego dokonać zostały podjęte wieloletnie finansowane ze środków publicznych, działania edukacyjno – promocyjnych, które pozwolą na zbudowanie większej świadomości wśród hodowców zwierząt gospodarskich, związanej z potencjałem wykorzystania śruty rzepakowej, jej wartości żywieniowych, ale także przewagi ekonomicznej, powodującej obniżenie kosztu hodowli. Stworzony program powinien opierać się na rzetelnych pod względem merytorycznym działaniach informacyjnych m.in. poprzez prasę branżową, portale rolnicze, a także bezpośrednią komunikację podczas szkoleń i spotkań z hodowcami, zootechnikami i doradcami żywieniowymi.

Ponadto, Program o charakterze szkoleniowo-edukacyjnym, skierowanym w szczególności dla producentów mleka, bydła mięsnego oraz trzody chlewnej na temat praktycznych możliwości zwiększenia w dawce pokarmowej śruty rzepakowej obejmuje m.in. takie działania jak spotkania dydaktyczne z ekspertami ds. żywienia zwierząt (odbywające się w każdym województwie i wyprofilowane pod kątem konkretnych potrzeb hodowców

i dominującego w danym regionie typu prowadzonej produkcji zwierzęcej), organizację konferencji terenowych poświęconych problematyce stosowania i rozwoju rynku pasz rzepakowych w Polsce czy publikacji fachowych broszur informacyjnych.

Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest zmiana w postrzeganiu rzepaku jako cennego źródła rodzimego białka i energii oraz szansy na zwiększenie opłacalności hodowli, a nie tylko jako źródła oleju.

Należy jednak pamiętać, że pasze rzepakowe charakteryzują się pewnymi ograniczeniami, przez co nie są tak uniwersalną paszą jak śruta sojowa. Dotyczy to zwłaszcza skarmiania niektórych gatunków zwierząt, jak na przykład drobiu.

Oprócz podwyższonej zawartości włókna, innym składnikiem antyżywniowym zawartym w paszach rzepakowych jest synapina. Stosowanie pasz rzepakowych w żywieniu kur niosek o barwie brązowej piór powoduje, że pochodzące od nich jaja mają rybi posmak, przez co są mniej atrakcyjne dla konsumenta. Wyhodowano już rasę kur, która jest pozbawiona enzymu oksydazy trójmetyloaminy, przez co skarmianie pasz rzepakowych jest możliwe, a jaja nie mają posmaku rybiego.

c) Rośliny bobowate (strączkowe) grubonasienne

Istotnym źródłem białka paszowego powinny być nasiona rodzimych roślin strączkowych (bobowatych grubonasiennych), charakteryzujące się następującą zawartością białka: groch – 22–23%, bobik i łubin wąskolistny – 30–35%, łubin żółty – 40–45%. Opracowano tzw. graniczne udziały roślin strączkowych, a także pasz rzepakowych w żywieniu poszczególnych gatunków i grup wiekowych zwierząt. Wprowadzenie tych komponentów do pasz wymaga uwzględnienia zawartości białka, jego wartości odżywczej oraz związanych z tym efektów uzyskiwanych w żywieniu zwierząt gospodarskich. Wymagana jest przede wszystkim dostępność na rynku dużych partii jednolitego surowca. Rośliny strączkowe (bobik, groch, łubiny) mogą być źródłem białka w mieszankach dla drobiu dorosłego, trzody i bydła, nie powinny być stosowane w żywieniu drobiu młodego, prosiąt i warchlaków.

Jednakże ich zastosowanie jest ograniczone z uwagi na obecność substancji „antyżywniowych”, z których za główne uważane są alkaloidy (łubiny), jednakże są już wyhodowane w Polsce łubiny, w których zawartość alkaloidów określona jest na poziomie 0,00, w bobiku taniny, a także lektyny w grochu. Ponadto, stosunkowo niska (groch), w porównaniu z innymi surowcami zawartość białka oraz fakt, że rośliny strączkowe są

wykorzystywane głównie we własnych gospodarstwach, a tylko w minimalnym stopniu są skupowane i wykorzystywane do produkcji mieszanek paszowych.

d) Przetworzone białko zwierzęce (PAP)

Kolejnym źródłem białka paszowego będzie umożliwienie przez Komisję Europejską stosowania w żywieniu zwierząt przetworzonego białka zwierzęcego. Obecnie w laboratorium referencyjnym Unii Europejskiej trwają prace nad opracowaniem metod diagnostycznych, które pozwoliłyby na określenie gatunkowości (białko świń i białko drobiowe) przetworzonych białek zwierzęcych, a to umożliwi przywrócenie możliwości skarmiania krzyżowego trzody chlewnej i drobiu. Jeśli prace będą przebiegać sprawnie – powyższe działania powinny zostać zrealizowane do końca 2018 roku, lub na początku 2019 roku. Uchylenie zakazu paszowego (feedban) tzn. dopuszczenie skarmiania krzyżowego PAP, mogłoby być wprowadzone w 2019 roku, ale trudno jest w tym zakresie przewidzieć dokładny termin.

e) Białko owadzie

Pojawiło się nowe źródło otrzymywania pełnowartościowego białka z owadów. Obecnie zgodnie z przepisami rozporządzenia 2017/893 pojawiła się od 1 lipca 2017 r. możliwość stosowania w żywieniu akwakultury białka z owadów, a stosowanie w żywieniu człowieka jest możliwe od 1 stycznia 2018 r. Z pewnością jest to atrakcyjny kierunek produkcji białka z wymiernymi korzyściami tak dla producentów zwierząt jak i dla środowiska. Natomiast umożliwienie stosowania tego białka w żywieniu drobiu i trzody chlewnej wymaga wprowadzenia zmian w legislacji Unii Europejskiej.

Rozdział V

BIAŁKO PASZOWE W ŻYWIENIU ZWIERZĄT

Udział śruty sojowej w pokryciu zapotrzebowania na białko paszowe wg szacunków IERiGŻ-PIB w Polsce wynosi 61,8%, natomiast 23,1% to białka z materiałów paszowych rzepakowych, 7,4% śruty słonecznikowej, a tylko 6,5% stanowi białko nasion roślin strączkowych. Materiały paszowe z rzepaku są produktem eksportowym, cenionym ze względu na niską zawartość glukozyolanów.

Tabela 5. Zapotrzebowanie na białko paszowe do produkcji przemysłowych mieszanek paszowych w Polsce według IERiGŻ (2017/18)

Materiał paszowy	Materiały paszowe wysokobiałkowe tys. ton	Zawartość białka ogólnego g/kg	Zapotrzebowanie na białko w tys. ton	%
Śruta sojowa	2390	440	1052	61,8
Śruta i makuch rzepakowy	1078	365	394	23,1
Śruta słonecznikowa	433	290	126	7,4
Nasiona roślin strączkowych	366	300	110	6,5
Pozostałe	6	300	2	0,1
Mączki zwierzęce	38	480	18	1,1
Razem	4311	-	1702	100,0

a) Żywienie świń

Rasy świń o wysokim potencjale genetycznym, charakteryzują się dużą mięsnością i niskim poziomem otłuszczenia. W celu maksymalnego wykorzystania potencjału genetycznego wymagają one szczególnego żywienia, polegającego na dokładnym pokryciu wysokiego zapotrzebowania na składniki pokarmowe. Racjonalne żywienie świń wymaga dostarczenia im w paszy odpowiedniej ilości wysokiej jakości białka, energii, składników mineralnych, witamin oraz dodatków paszowych. Cechą stosowanych obecnie norm jest oszczędne gospodarowanie białkiem przy optymalizacji składu aminokwasowego dawki. Im lepsze białko zawarte w paszy, tzn. im bardziej jego skład aminokwasowy odpowiada zapotrzebowaniu zwierzęcia, tym lepsze wyniki produkcyjne. Jednocześnie pasze wpływają na skład i jakość pozyskiwanych produktów odzwierzęcych, co zwłaszcza z punktu widzenia konsumenta ma znaczenie priorytetowe.

b) Żywienie drobiu

Wieloletnia praca hodowlana, wraz z selekcją ptaków w kierunku uzyskiwania coraz lepszych wskaźników produkcyjnych, w bardzo znacznym stopniu zwiększyła, w ostatnich kilkudziesięciu latach, tempo przyrostu masy ciała, efektywność wykorzystania paszy i wydajność nieśną. Warunkiem wykorzystania ogromnego potencjału genetycznego nowoczesnych krzyżówek komercyjnych drobiu jest prawidłowe żywienie, polegające na dostarczeniu ptakom optymalnej ilości dobrze przyswajalnych składników pokarmowych. Mieszanki paszowe dla drobiu powinny składać się z materiałów bardzo dobrej jakości, charakteryzujących się wysoką strawnością poszczególnych składników pokarmowych.

Należy przy tym podkreślić, że prawidłowe żywienie ma na celu nie tylko zapewnienie jak najlepszych wskaźników produkcyjnych, ale również uzyskanie optymalnego statusu zdrowotnego i dobrostanu ptaków, utrzymanie równowagi mikrobiologicznej w przewodzie pokarmowym, stymulację procesów immunologicznych, kształtowanie optymalnej jakości i wartości dietetycznej pozyskiwanych materiałów paszowych oraz ograniczenie wydalania do środowiska szkodliwych substancji w odchodach.

Zawartość białka w ziarnie zbóż jest zdecydowanie zbyt niska, aby pokryć zapotrzebowanie komercyjnych krzyżówek drobiu na ten składnik pokarmowy. Mieszanki paszowe muszą być zatem bilansowane z uwzględnieniem dużych ilości materiałów wysokobiałkowych. Wśród nich najważniejszą rolę odgrywa poekstrakcyjna śruta sojowa, której zawartość w mieszankach paszowych dla młodych ptaków rzeźnych często przekracza 30%.

W skali światowej pokrycie rosnącego zapotrzebowania na białko paszowe jest jak na razie możliwe dzięki dynamicznemu rozwojowi upraw soi, przede wszystkim soi zmodyfikowanej genetycznie (GM), która trafia na rynek paszowy w postaci poekstrakcyjnej śruty sojowej. Krajowa produkcja mieszanek paszowych jest więc obecnie uzależniona od śruty sojowej importowanej z Brazylii, Argentyny i Stanów Zjednoczonych.

Z drugiej jednak strony to „uzależnienie” doprowadziło do wyspecjalizowania się Polski w produkcji drobiarskiej. Staliśmy się europejskim i światowym graczem w eksporcie tej produkcji.

c) Żywienie bydła

Również w żywieniu bydła, zwłaszcza krów, materiały paszowe wysokobiałkowe zaczynają odgrywać coraz większą rolę. Ponad 3-krotny wzrost produkcji pasz przemysłowych dla bydła oraz zwiększone ich zużycie w żywieniu pozwoliło w ciągu 15 lat zwiększyć wydajność krów mlecznych o około 55%.

d) Limity stosowania niektórych materiałów paszowych

Poekstrakcyjna śruta sojowa jest dziś podstawowym materiałem paszowym wysokobiałkowym stosowanym w mieszankach paszowych dla drobiu i w mniejszym stopniu w żywieniu trzody chlewnej. Cechuje ją optymalny skład białka, wysoka wartość energetyczna i niska zawartość włókna. Dodatkowo, w procesie ekstrakcji oleju następuje dezaktywacja większości związków antyżywniowych, naturalnie występujących w soi. Do najważniejszych pasz białkowych obecnie dostępnych zaliczyć można białko rzepaku, bogate jest w aminokwasy siarkowe (metionina i cysteina).

Zalecanego poziomu śrutę rzepakowej w dawce pokarmowej u zwierząt, nie można przekraczać ponad dopuszczalne ilości, aby nie spowodować obniżenia produktywności zwierząt. Przekroczenie poziomu zalecanego 10% pasz rzepakowych w dietach dla kurcząt brojlerów skutkuje obniżeniem produkcji o 3–4%, a poziomu dopuszczalnego 15%, obniża produktywność o 6–9%, co zagraża ekonomicznej efektywności produkcji żywca drobiowego.

Pasze rzepakowe w dawkach pełnoporcjowych dla krów są korzystne w oborach wolnostanowiskowych, a także w tradycyjnych systemach zadawania pasz i stanowią mogą do 20–25% mieszanki paszowej.

Wyliczenia wskazują, że stosowanie rzepakowych materiałów paszowych w maksymalnych, zalecanych przez żywieniowców dawkach, zwiększyłoby zapotrzebowanie na śrutę rzepakową w Polsce do ponad 2 milionów ton. Zapewniłoby to zatem całkowitą konsumpcję wytwarzanego w Polsce surowca i tym samym zatrzymało jego eksport oraz co szczególnie istotne znacznie ograniczyłoby import genetycznie modyfikowanej śrutę sojowej.

Tabela 6. Limity stosowania niektórych materiałów paszowych

Materiał paszowy	Przeznaczenie	Udział
Białko rzepaku	w mieszankach dla prosiąt,	5%
	w mieszankach dla warchlaków,	8%
	w paszach dla tuczników,	20%
	Lochy wysokoprośne i karmiące,	nie może przekraczać 5%
	lochy luźne i niskoprośne,	do 15% procent dawki
	Drób rzeźny, nioski,	do 15%
	Krowy	20–25% w mieszance paszowej.
Białko grochu	drób młody,	do 5%
	ptaki rosące ,	do 20%.
	prosięta,	do 5%
	warchlaki,	20%
	tuczniaki	30%
Białko bobiku	drób młody(kurczęta rzeźne) ,	do 25%
	ptaki rosące,	10%
	prosięta, warchlaki,	do 5%
	tuczniaki młode,	10%
	tuczniaki starsze	30%

Białko łubinu żółtego i wąskolistnego	drób,	do 10%
	trzoda chlewna rosnąca.	15%

Nasiona bobiku charakteryzują się wyższą zawartością białka (28–30%), jego skład jest zaś nieznacznie gorszy niż grochu. Zawierają natomiast pewne ilości glikozydów pirymidynowych, pogarszających przyrosty, spożycie paszy, a u niosek, wielkość jaj.

Nasiona łubinu

Łubin wąskolistny zawiera około 32% białka natomiast nasiona łubinu żółtego – 43% i białego – 40%. Jest to jednak białko ubogie w aminokwasy egzogenne, szczególnie lizynę i tryptofan.

Podstawowym czynnikiem ograniczającym stosowanie łubinu w mieszankach paszowych, jest obecność alkaloidów, ale w Polsce już są wyhodowane odmiany o zawartości alkaloidów na poziomie 0,00. Dodatkowo, węglowodany zawarte w nasionach łubinu nie są trawione przez drób. Wydalane wraz z kałem prowadzą do znacznego zawilgocenia ściółki, i pogorszeniu warunków chowu.

Suszony wywar gorzelniany (DDGS)

Białko sojowe częściowo można zastąpić DDGS, będącym ubocznym produktem w procesie otrzymywania spirytusu. Najczęściej spotykane są wywary kukurydziane i żytnie. Zawartość białka w DDGS jest dość wysoka, i wynosi około 34% dla wywaru żytniego i 29% dla wywaru kukurydzianego. Zawartość aminokwasów egzogennych (zwłaszcza lizyny i tryptofanu) jest jednak niska, i muszą one być uzupełnione przy pomocy innych pasz.

Ich udział w mieszankach dla drobiu rzeźnego nie powinien przekraczać 2%, dla ptaków młodych i 5% dla ptaków rosnących. Udział DDGS może być wyższy w paszach dla niosek. Mogą one zawierać do 15% wywaru kukurydzianego i do 10% wywaru żytniego. Mieszanki dla loch mogą zawierać 15%, a dla tuczników 20% DDGS.

Tabela 7. Zalecane poziomy stosowania nasion roślin strączkowych w diecie pełnoporcjowej opracowane przez prof. dr hab. Andrzeja Rutkowskiego w ramach programu wieloletniego Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2010–2015 „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”

Material paszowy	Zalecany poziom dla kurcząt rzeźnych	Optymalny poziom dla tuczników	Optymalny poziom dla kur nieśnych	Zalecany poziom dla warchlaków

Łubin biały	do 15%	do 20%	do 18%	Nie stosować
Bobik	do 25%	do 30%	do 20%	do 25%
Groch	do 20%	do 30%	do 25%	do 25%
Łubin żółty	do 30%	do 35%	do 25%	do 12%
Łubin wąskolistny	do 10%	do 20%	do 12%	do 8%

Tabela 8. Wykaz wysokobiałkowych materiałów paszowych, których wprowadzenie na rynek uzależnione jest od trwających prac legislacyjnych na poziomie UE

Wysokobiałkowy materiał paszowy	Aktualny stan prawny
Mączki zwierzęce i przetworzone białko zwierzęce (PAP)	zakaz stosowania w żywieniu trzody chlewnej, drobiu i bydła
Przetworzone białko owadzie (białko owadzie)	W 2017 r. – wejście przepisów prawnych umożliwiających stosowanie tego białka z owadów w żywieniu ryb i innych zwierząt akwakultury

Rozdział VI

PERSPEKTYWY STOPNIOWEJ SUBSTYTUCJI PASZ POCHODZĄCYCH Z ROŚLIN GENETYCZNIE MODYFIKOWANYCH

Istnieją realne możliwości ograniczenia stosowania śruty sojowej poprzez częściowe jej zastępowanie białkiem paszowym z krajowych źródeł. Do najważniejszych należą produkty rzepakowe, soja non GM, nasiona roślin strączkowych oraz inne materiały paszowe wymienione w katalogu materiałów paszowych, w tym np. suszone wywary zbożowe.

Jednakże uzyskanie niezbędnych ilości krajowego białka paszowego, które zapewniłyby rozwój hodowli zwierząt w Polsce jak również zwiększenie bezpieczeństwa białkowego kraju osiągnąć będzie można poprzez rejestrację ulepszonych, wysokowydajnych odmian soi i pozostałych tradycyjnych gatunków roślin strączkowych (bobik, groch siewny, łubin wąskolistny i łubin żółty) oraz przez realizację ogólnokrajowego systemu porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego powiązanego z powszechną rekomendacją odmian roślin białkowych na poziomie województw, intensyfikację prac hodowlanych soi i zwiększenie

udziału jej zasiewu, zwiększenie udziału rzepaku jego przetworów w paszach, białko owadzie, rośliny strączkowe i ich upowszechnianie.

Należy wzbudzić zainteresowanie dostępnymi obecnie oraz nowymi produktami wszystkich uczestników tego rynku, w tym odbiorców pasz (rolników) – wymagać to jednak będzie czasu i wspomnianych wcześniej zabiegów organizacyjnych i badawczych.

RZEPAK

Rzepak oferuje wyjątkowe możliwości jako rodzime alternatywne źródło białka w żywieniu drobiu, przy założeniu, że obecne problemy związane z wysoką zawartością w nim włókna i innych czynników antyżywnościowych będą wyeliminowane poprzez innowacyjne strategie genetyczno-hodowlane i innowacyjne technologie jego przetwórstwa. Równoległe z poprawą jakości produktów rzepakowych, można oczekiwać także nowych ekonomicznie opłacalnych możliwości dla krajowych producentów drobiu, przemysłu paszowego, rolników i producentów żywności.

Zmniejszenie uzależnienia się krajów europejskich od importu śruty sojowej wymaga podjęcia inicjatywy nakierowanej na zwiększenie wykorzystania rodzimych, dostępnych źródeł białka roślinnego. Rodzime produkty białkowe, jako zamienniki importowanej śruty sojowej, muszą być produkowane w ilości wystarczającej, w sposób kontrolowany i ciągły. Muszą być także ekonomicznie opłacalne dla małych, średnich przedsiębiorstw (MŚP) zaangażowanych na tym polu. Rzepak, a właściwie produkty otrzymywane po ekstrakcji lub tłoczeniu oleju, dają wyjątkowe możliwości jako rodzime źródło białka, gwarantują dostępność surowca w dużych ilościach, bez sezonowych niedoborów. Jednakże problemy związane z wysoką zawartością włókna oraz innych składników antyżywnościowych, brak jednolitości i jednorodności w jakości dostępnej śruty rzepakowej i makuchów na rynku są czynnikami ograniczającymi pełne ich wykorzystanie w żywieniu zwierząt. Można to rozwiązać w następujący sposób:

- poprzez zastosowanie innowacyjnych strategii w hodowli rzepaku,
- metodami obróbki technologicznej, które przyczynią się do istotnej poprawy wartości paszowej śruty rzepakowej. Poprawa wartości paszowej produktów rzepakowych podniesie ich wartość rynkową i stworzy nowe możliwości biznesowe dla hodowców i producentów nasion siewnych rzepaku, a także rolników, producentów pasz i żywności. W szczególności powinny zyskać małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), które są najbardziej zainteresowane wysoką jakością śruty i makuchów.

Pomimo, iż wykonano szereg badań eksperymentalnych i testów praktycznych z zakresu wykorzystania rzepaku w żywieniu brojlerów i indyków to nadal poszukiwane są działania w zakresie koncepcji nowatorskich, która uwzględniałaby:

- innowacyjne metody analityczne i metody oceny in vitro użyte do oceny jakości żywieniowej nasion odmian uprawnionych do uprawy w Polsce i w Unii Europejskiej oraz wyróżniających linii hodowlanych rzepaku,
- zmieniające się warunki w chowie zwierząt i ich żywieniu,
- zastosowanie nowych metod (bio)technologicznych,
- nowe podejście w prowadzeniu produkcji drobiu dostosowanej do nowatorskich metod (bio)technologicznych, co powinno czynić rolników bardziej niezależnymi,
- zrównoważony rozwój i aspekty środowiskowe, jak również dobrostan zwierząt w trakcie opracowywania i wykorzystania nowych źródeł białka w paszach dla zwierząt,
- opracowanie specyficznych warunków wstępnego trawienia rzepaku,
- postrzeganie hodowli i dobrostanu zwierząt oraz ich zdrowia przez społeczeństwo.

Jest potrzeba optymalizacji wykorzystania rzepaku i produktów z niego uzyskanych w sposób innowacyjny, a mianowicie jako rozwiązanie sektorowe od rośliny do żywienia zwierząt. Takie podejście spełniać będzie wymagania przemysłu paszowego, co do jednakowej jakości surowca, bezpieczeństwa i autentycznie wysokiej jakości paszy, dostępności zoptymalizowanych źródeł białka rodzimego pochodzenia, zrównoważonego rozwoju i produktów przyjaznych środowisku, rynków ekonomicznie korzystnych dla małych i średnich przedsiębiorstw, które są społecznie akceptowane i niekonkurujące z rynkiem żywności. Co więcej, spełnia ono także wymagania małych i średnich gospodarstw zajmujących się produkcją drobiu, a mianowicie konkurencyjne koszty paszy, niezależność produkcji, zrównoważony rozwój i wysoka jakość produktów, niezanieczyszczonych GM.

W 2017 roku został zgłoszony temat: *„Zwiększenie udziału roślin wysokobiałkowych w tym rzepaku oraz zwiększenie jego wykorzystania w przemyśle paszowym”* w ramach realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego zadań nieodpłatnych dla rolników określonych w ustawie o jednostkach doradztwa rolniczego jako priorytet na rok 2018.

BIOSTRATEG

W ramach programu Biostrateg realizowaniu jest projekt **GUTFEED**, którego liderem jest firma paszowa Piast Pasze sp. z o.o., którego celem jest opracowanie i wdrożenie kompleksowych metod odchowu i żywienia kurcząt oraz indyków rzeźnych w warunkach

zrównoważonej lecz zintensyfikowanej produkcji przemysłowej o wpływie na środowisko naturalne i zasoby wodne Polski.

Realizacja programu nastąpiła we wrześniu 2015 r. , zakończenie nastąpi w kwietniu 2019 r.

Wdrożenie nastąpi poprzez implementacje technologii w skali przemysłowej w latach 2019–2024 (przy założeniu dodatnich korzyści ekonomicznych skalowania).

Projekt został podzielony na cztery główne obszary badawcze: jednym z nich jest poprawa wartości pokarmowej krajowych źródeł białka poprzez implementację procesów biologicznych, jak kiełkowanie, fermentacja i działanie enzymatyczne **FERMENT**.

W Polsce i Europie od lat aktualny jest problem deficytu białka paszowego. Produkcja mieszanek paszowych tylko dla drobiu w Polsce wynosi około 4 mln ton, co stanowi prawie 60% całości pasz. Możliwości zastosowania komponentów rzepakowych i słonecznikowych w mieszankach paszowych dla drobiu są, jednak niewielkie ze względu na znaczny udział włókna i substancji antyżywniowych.

Udział tych pasz można jednak zwiększyć po uszlachetnieniu. Na przykład obróbka termiczna rzepaku, inaktywuje myrozynazę oraz obniża toksyczność glukozynolanów, ale jednocześnie inaktywuje fitazę oraz pogarsza dostępność lizyny i cysteiny. Aktywność fitazy w surowych nasionach i wytloku wynosi około 400 U/kg, podczas gdy w PŚR tylko 10 U/kg. Wysoka aktywność natywnej fitazy i niska zawartość fosforu fitynowego na korzyść fosforu ogólnego gwarantuje poprawę gospodarki mineralnej zwierząt (wykorzystanie Ca, P, Zn, Fe) i umożliwi obniżenie kosztów żywienia poprzez częściową lub całkowitą eliminację drogich fosforanów z pasz. Wg różnych publikacji fermentacja poekstrakcyjnej śruty rzepakowej za pomocą bakterii i drożdży (np. *Rhizopusoligosporus*, *Aspergillus oryzae*, *Lactobacillusfermentum*) może obniżyć zawartość alifatycznych (o 60%) i indolowych glukozynolanów (o 97,3%), oligosacharydów (o 73%), lignin i NDF (o 30%) oraz fityn (o 67%), w zależności od składu inokulum i warunków procesu.

Opracowanie technologii fermentacji „ex vivo” czyli poza organizmem kurcząt i indyków różnych komponentów paszowych pozwoli na wprowadzenie wyższych udziałów np. śruty rzepakowej, a tym samym obniżenie kosztów produkcji pasz (o 1–3%). Dodatkowo wykorzystanie tzw. krajowych źródeł białka w tym nasion soi pozwoli na stworzenie pasz non-GM.

Wdrożenie projektu nastąpi poprzez implementacje technologii w skali przemysłowej w latach 2019–2024 (przy założeniu dodatnich korzyści ekonomicznych skalowania).

Na tym etapie realizacji projektu można już oszacować, że będzie można zwiększyć udział rzepaku w dawce o ok. 4–6%.

„**ProRapeSeed** – Innowacyjna technologia przetwórstwa rzepaku do żywienia drobiu”.

Izba Zbożowo Paszowa realizuje projekt w konsorcjum polsko-niemieckim w ramach finansowania z NCBiR z krajowymi i zagranicznymi jednostkami naukowymi.

Planowana realizacja projektu do końca 3 kwartału 2019 roku, z możliwością prolongaty terminu o 3 miesiące tj. do końca 2019 roku.

Najważniejszymi celami badań w projekcie są:

- selekcja i kategoryzacja dostępnych odmian/linii rzepaku najbardziej odpowiednich do karmienia drobiu oparta na kompleksowych analizach chemicznych i badaniach in vitro strawności białka oraz opracowanie i adaptacja innowacyjnych narzędzi molekularnych, selekcja markerów i zastosowanie mapowania asocjacyjnego do identyfikacji regionów genomu odpowiedzialnych za cechy determinujące wartość żywieniową i jakość nasion rzepaku co pozwoli na skrócenie cyklu hodowlanego rzepaku o poprawionych cechach jakości,
- opracowanie właściwej dla śruty rzepakowej technologii ulepszania i specyficznych procesów enzymatycznych do otrzymania produktów o wysokiej wartości żywieniowej dla drobiu, a następnie waloryzacja ich jakości paszowej z użyciem brojlerów i indyków,
- ocena aspektów ekonomicznych, ekologicznych i społecznych nowatorskich prototypowych produktów.

Realizacja tych celów została zaplanowana w 3 pakietach roboczych.

Badania zaplanowane w **1 pakiecie** pozwolą na identyfikację odmian i linii rzepaku (*Brassic napus*) najbardziej odpowiednich do wykorzystania w żywieniu drobiu na podstawie kompleksowej analizy składników, ze szczególnym zwróceniem uwagi na składniki antyżywniowe. MŚP będą mogły wykorzystać bazy danych dotyczące zmienności cech fizyko-chemicznych nasion rzepaku i zawartości w nich składników antyżywniowych, decydujących o ich walorach paszowych, co wpłynie na zwiększenie stopnia wykorzystania śruty rzepakowej w mieszankach paszowych dla drobiu.

W ramach **2 pakietu** otrzymane zostaną finalnie prototypy produktów białkowych, z wykorzystaniem trzech różnych technologii, tj. obróbki mechanicznej, hydrotermicznej oraz biotechnologicznej, w której na drodze fermentacji powinny ulec enzymatycznemu podtrawieniu składniki obniżające wartość paszową śruty rzepakowej.

Zakresem badań w pakiecie będzie scharakteryzowanie gotowych produktów pod względem chemicznym, a przede wszystkim żywieniowym w doświadczeniach na brojlerach i indykach.

Innowacyjne technologie otrzymywania paszy (wydajne metody hydrotermalne i obróbka mechaniczna) jak również nowe metody biotechnologiczne oparte na fermentacji mikrobiologicznej poprawią wartość pokarmową produktów otrzymanych z rzepaku, poprzez:

- podejście holistyczne biorące pod uwagę bezpieczeństwo pasz, a tym samym bezpieczeństwo żywności jak również akceptację konsumentów, oferuje tym samym nowe możliwości rynkowe,
- związek między badaniami, opracowaniem technologii otrzymywania innowacyjnych produktów białkowych z rzepaku i praktycznym zastosowaniem będzie skutkować uzyskaniem nowych jakościowo lepszych produktów oraz będzie obejmować ich upowszechnienie. Pozwoli to na trwały transfer wiedzy do łańcucha interesariuszy zaangażowanych w produkcji zwierzęcej.

Otrzymanie innowacyjnych składników paszy, jako efektu końcowego niniejszego projektu, powinno mieć pozytywny wpływ na wydajność i zdrowie zwierząt z równoczesnym uwzględnieniem w pełni aspektu środowiskowego. Wzrost udziału śruty rzepakowej w paszy dla drobiu tylko do 15%, stanowiącym ekwiwalent około 8.25 mln ton, mogłoby zastąpić co najmniej 40% importowanej śruty sojowej na rynku europejskim, z ilości ogółem wykorzystanej w roku 2015/2016 (zaimportowano 20,7 mln ton śruty sojowej).

Założeniem projektu jest uzyskanie następujących efektów zaplanowanych badań, które będą:

- rozpoznanie przydatności paszowej odmian i linii o różnym pochodzeniu i cechach jakości rzepaku do wykorzystania w żywieniu drobiu i do otrzymywania produktów wysokobiałkowych ze śruty rzepakowej do żywienia drobiu,
- nowatorska metoda selekcji genotypów rzepaku o pożądanym cechach jakości nasion zapewni dostarczenie białka do produkcji paszy z możliwością jego wykorzystania w żywności,
- badania molekularne i mapowanie asocjacyjne będą wspierać projekt w rozpoznaniu dalszej możliwości poprawy jakości śruty rzepakowej – jako surowca do obróbki biotechnologicznej oraz bezpośrednio jako składnika mieszanek paszowych dla drobiu.

Możliwości praktycznego wykorzystania. Oczekuje się, że proponowany zestaw tradycyjnych jak również innowacyjnych metod, dających się zastosować w skali laboratoryjnej jak również w skali do wykorzystania w praktyce, wzbogacenia białka i poprawy żywieniowej produktów otrzymanych z rzepaku przyczyni się do otrzymania innowacyjnych i unikalnych

produktów białkowych o poprawionej jakości i funkcjonalności jak również innowacyjnej strategii żywienia i zarządzania. Opłacalność, innowacja i zrównoważony rozwój będą zapewnione w całym łańcuchu paszowym.

Wiedza uzyskana w ramach tego projektu będzie przydatna również hodowcom i rolnikom w ich działaniach na rzecz poprawy jakości nasion rzepaku. W ramach tego pakietu podjęte zostaną także badania z wykorzystaniem w hodowli rzepaku markerów molekularnych sprzężonych lub zasocjowanych z daną cechą, co umożliwi znaczne skrócenie cyklu hodowlanego poprzez zwiększenie precyzji selekcji i jej skuteczności.

W ramach Badań Podstawowych na rzecz Postępu Biologicznego w Produkcji Roślinnej w latach 2014–2020 jest realizowany przez Instytut Uprawy i Aklimatyzacji Roślin projekt: badanie czynników determinujących niską strawność białka śruty uzyskanej z nasion rzepaku ozimego, realizowany w latach 2015–2018.

Celem badań jest wyjaśnienie przyczyn niższej strawności białka śruty rzepakowej niezależnie od koloru nasion oraz wskazanie ewentualnych innych składników poza włóknem, które powinny być wyeliminowane bądź ich zawartość powinna być obniżona na drodze genetyczno-hodowlanej, by poprawić wartość paszową tej śruty. Cel ten jest realizowany poprzez szczegółową analizę składników włókna pokarmowego śruty rzepakowej uzyskanej z nasion o różnej barwie, stopnia ich powiązania z białkiem, a także określenie zawartości innych składników oraz wykonanie szeregu doświadczeń bilansowych na zwierzętach. Badania będą prowadzone w porównaniu do śruty sojowej. **Takie prace badawcze nie były dotychczas realizowane.**

SOJA I JEJ ROZWÓJ

Obecnie w Polsce tak jak i całej Europie kładzie się duży nacisk na zwiększenie produkcji własnego białka paszowego i ograniczenia w ten sposób importu śruty sojowej pochodzącej z roślin genetycznie modyfikowanych. Uprawa soi wpisuje się w programy zwiększenia produkcji własnego białka. Żeby zwiększyć areał uprawy soi w Polsce, jako rośliny nowej dla rolnika, trzeba spełnić kilka warunków wpływających na możliwości zwiększenia jej uprawy. Główne czynniki warunkujące możliwość zwiększenia uprawy soi to:

- dostępność nowych odmian soi dostosowanych do uprawy w warunkach klimatycznych Polski, poprzez poszerzenie oferty odmianowej,
- porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe, umożliwiające bieżącą weryfikację przydatności wszystkich rejonów kraju do uprawy coraz liczniejszych odmian soi,

o zróżnicowanych wymaganiach środowiskowych i właściwościach morfologiczno-wzrostowych i terminach dojrzewania, pojawiających się na krajowym rynku nasiennym,

- wprowadzenie systemu powszechnej rekomendacji odmian soi do uprawy w formie List odmian zalecanych do uprawy we wszystkich województwach,
- zwiększenie produkcji kwalifikowanego materiału siewnego,
- prowadzenie badań naukowych nad soją, w tym w ramach programu białkowego,
- upowszechnianie uprawy soi wśród rolników,
- organizacja rynku skupu surowca,
- zainteresowanie przemysłu paszowego,
- dopłaty do uprawy roślin strączkowych oraz dopłaty do materiału siewnego,
- ocieplenie klimatu – wyższe w ostatnich latach temperatury powietrza od średnich z ubiegłych lat,
- działalność wdrożeniowo-upowszechnieniowa, organizacja DNI SOI,
- przystąpienie Polski do inicjatywy Danube Soya.

Propagowanie uprawy roślin wysokobiałkowych, w tym także soi (non-GM) w naszym kraju w ostatnim czasie przebiega na szeroką skalę. Wiąże się to przede wszystkim z potrzebą zabezpieczenia rodzimego białka dla przemysłu paszowego oraz nieocenioną rolą w zmianowaniu tej rośliny. Działania podejmowane, bądź w toku wdrażania, są następujące:

- a) w ramach projektu **Unowocześnienie technologii uprawy konwencjonalnych odmian soi (*Glycine max*) w warunkach Polski** realizowanego przez konsorcjum PolSoja w ramach Programu Badań Stosowanych dopracowano niektóre elementy uprawy soi. Wykazano, że najwyższe plony uzyskano przy rozstawie rzędów 30 cm, oraz nawożeniu azotowym 32 + 32 kg N/ha w dawce przed siewem i przed kwitnieniem,
- b) rolnicy mogą korzystać z szerokiego doradztwa w uprawie soi. Dostępnych jest szereg instrukcji uprawy soi oraz instrukcje integrowanej ochrony soi wydawane przez Instytut Ochrony Roślin –PIB,
- c) Polska uczestniczy w programie Danube Soya, czyli soi non-GM,
- d) w 2017 r. rozpoczęto projekt realizowany przez COBORU, pod nazwą „Inicjatywa białkowa COBORU” przy wsparciu Krajowego Zrzeszenia Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych oraz Danube Soya i innych podmiotów zainteresowanych uprawą i przetwórstwem soi i innych roślin białkowych.. W ramach Inicjatywy białkowej

COBORU zintensyfikowano kompleksowe badania odmianowe soi i tradycyjnych gatunków roślin białkowych (bobik, groch siewny, łubin wąskolistny i łubin żółty) na terenie całej Polski. W tradycyjnych gatunkach roślin bobowatych grubonasiennych zakres doświadczalnictwa odmianowego poszerzono o 15–20% natomiast podwojono liczbę doświadczeń z soją. W 2018 roku, w przypadku soi, prowadzi się 40 doświadczeń we wszystkich rejonach kraju z 45 odmianami soi. Uzyskane wyniki tych szeroko zakrojonych prac doświadczalnych, po 2–3 latach pozwolą na powszechną rekomendację najlepszych odmian soi i pozostałych gatunków roślin białkowych do uprawy na obszarze wszystkich województw,

- e) od 2 lat COBORU opracowuje „Listę Odmian Zalecanych” (LOZ) dla soi w kilku województwach

W 2016 r. lista obejmowała woj. opolskie i podkarpackie natomiast na sezon 2017 r. listę poszerzono o kolejne 2 województwa, tj. śląskie i wielkopolskie, a na sezon 2018 r. o kolejne dwa województwa, tj. lubuskie i łódzkie. Łącznie obecnie odmiany soi są rekomendowane w sześciu województwach,

- f) nazwy rekomendowanych odmian można znaleźć na stronie internetowej COBORU (www.coboru.pl) w aplikacji „PDO. Rekomendacja odmian” i w zakładce „Inicjatywa białkowa COBORU” oraz na stronach internetowych stacji doświadczalnych oceny odmian (SDOO) w wymienionych sześciu województwach,

- g) we wrześniu 2017 roku został zatwierdzony przez Kierownictwo Resortu temat: *„Zwiększenie udziału roślin wysokobiałkowych w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym”* w ramach realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego zadań nieodpłatnych dla rolników określonych w ustawie o jednostkach doradztwa rolniczego jako priorytet na rok 2018,

- h) poradnik agrotechniczny uprawy soi został przekazany do członków Zespołu ds. alternatywnych źródeł białka oraz do upowszechniania przez ODR,

- i) na forum UE Polska poparła wspólny wniosek Niemiec i Węgier oraz projekt Europejskiej Deklaracji dla Soi. Założenia projektu w pełni pokrywają się z polityką krajową odnośnie roślin białkowych, która ma na celu popularyzację i wspieranie działań na rzecz zwiększania uprawy roślin białkowych,

- j) ważnym, istotnym czynnikiem jest pojawienie się na szerszą skalę podmiotów gospodarczych skupujących nasiona soi od rolników.

Tabela 9. Podmioty deklaruujące zainteresowanie skupem nasion soi

Nazwa firmy	Miejscowość
Agrocentrum	Strzelce Opolskie (Opolskie)
Agrolok	Golub-Dobrzyń(Kuj-Pomorskie)
Agronex Mazury	Dębówko (Warmińsko-Mazurskie)
Agronowak	Września (Wielkopolskie)
Akord Agro	Poniec (Wielkopolskie)
Aleda	Wólka Zamojska (Mazowieckie)
Biochem	Kietrz (Opolskie)
Cefetra	Gdynia (Pomorskie)
Edano	Uścikowo (Wielkopolskie)
Elewator Jarosław	Jarosław (Podkarpackie)
Ełpol	Kiełczygłów (Łódzkie)
FHU Gawor	Chróścina (Opolskie)
Glencore Polska	Gdańsk (Pomorskie)
Kalinowski	Kazimierz (Wielkopolskie)
Kampol	Rusiec (Łódzkie)
Karex	Działoszyn (Łódzkie)
Michel	Śmigiel (Wielkopolskie)
Natura Eko	Góra Kalwaria (Mazowieckie)
Osadkowski	Bierutów (Dolnośląskie)
Super Feedmix	Czołowo (Wielkopolskie)
Thegra	Warszawa (Mazowieckie)
Unipasz	Siemiatycze (Podlasie)
Weitsamen	Działoszyn (Łódzkie)
WS-Trade	Puławy (Lubelskie)

(źródło: Nowoczesna Uprawa, 2017)

Inicjatywy COBORU na rzecz zwiększania areалу uprawy roślin białkowych i soi

W 2017 roku, Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) w Słupi Wielkiej, mając na względzie potrzebę zwiększenia powierzchni uprawy roślin białkowych i soi dla poprawy bilansu paszowego w kraju, wystąpił z inicjatywą wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań metodycznych i rozszerzenia zakresu

doświadczalnictwa odmianowego w tej grupie roślin, zwaną *Inicjatywą Białkową COBORU*. Wprowadzone innowacje doświadczalne dotyczą tradycyjnych gatunków roślin białkowych, a mianowicie: grochu siewnego, bobiku, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego oraz mało znanego gatunku w naszym kraju, jakim jest soja.

Program innowacyjnych rozwiązań doświadczalnych COBORU w wymienionej grupie roślin został zaakceptowany na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w marcu 2017 r.

Głównym celem działań jest utworzenie przez COBORU „Krajowego systemu doświadczalnictwa i rekomendacji odmian roślin białkowych i soi”, w ciągu 3–4 lat. Zakłada się, że nowy system doświadczalny ma powstać poprzez rozszerzenie i zaadaptowanie do nowych potrzeb, istniejących już w kraju doświadczeń odmianowych z tą specyficzną grupą roślin, w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego (PDO). Takie podejście przyczyni się do szybkiego zorganizowania planowanego systemu doświadczalnego, przy stosunkowo niewielkim zaangażowaniu środków finansowych.

W ramach tworzonego systemu doświadczalnego i rekomendacji odmian, przewiduje się przeprowadzanie regularnej weryfikacji przydatności wszystkich rejonów naszego kraju do uprawy nowych odmian poszczególnych gatunków roślin białkowych, w szczególności soi, a mianowicie:

- weryfikacja informacji o przydatności poszczególnych rejonów kraju do uprawy gatunków roślin białkowych i soi,
- wskazanie odmian roślin białkowych i soi, najlepiej dostosowanych do uprawy w kraju,
- utworzenie docelowego, zintegrowanego systemu doświadczalnictwa odmianowego i rekomendacji odmian w tej grupie roślin,
- nasilenie działalności upowszechnieniowej, zwłaszcza w zakresie odmian rekomendowanych do uprawy,
- opracowanie filmu promocyjnego pt. „Innowacje w doświadczalnictwie odmianowym roślin białkowych i soi”.

W 2017 roku, wprowadzone modyfikacje doświadczeń odmianowych w tej grupie roślin uwidocznily znaczne zróżnicowanie wysokości i stabilności plonowania poszczególnych gatunków roślin białkowych i soi w całej Polsce.

Największym potencjałem plonowania wyróżniły się bobik i groch siewny, których plony nasion w sprzyjających warunkach sięgały 70–80 dt/ha. Maksymalne plony łubinu wąskolistnego i soi w roku 2017 zbliżały się do 50 dt/ha, natomiast łubinu żółtego były mniejsze niż 30 dt/ha i aż w 30% doświadczeń kształtowały się poniżej 10 dt/ha. Różnica

między maksymalnym i minimalnym plonem nasion w doświadczeniach była znaczna i w poszczególnych gatunkach wynosiła odpowiednio: groch siewny – 52 dt/ha; bobik – 51 dt/ha; soja – 38 dt/ha; łubin wąskolistny – 32 dt/ha; w łubinie żółtym – 24 dt/ha.

W 2017 roku zadawalające wyniki plonowania soi (powyżej 30 dt/ha) uzyskano w większości rejonów Polski, za wyjątkiem czterech województw północnych (podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie). W połowie doświadczeń w południowej i środkowej części kraju średnie plony były wyższe i wahały się od 36–50 dt/ha. Wyniki z 2017 roku potwierdziły, że rejonami bezpiecznymi do uprawy większości odmian soi, niezależnie od ich wczesności są rejon południowej części kraju. Nie mniej jednak, nawet tam wskazanym jest regularne sprawdzanie przydatności odmian bardzo późnych. Przebieg pogody w 2017 roku umożliwił również osiągnięcie wysokich plonów w centralnej części Polski. Warunki suszy jaka wystąpiła w 2018 roku, w większości rejonów kraju pozwoliły na określenie ogólnego poziomu plonowania poszczególnych gatunków roślin białkowych w tych ekstremalnych warunkach uprawy oraz na wskazanie zakresu zróżnicowania odmian pod względem tolerancji na ten stres.

W związku z dużym wpływem warunków środowiskowych na plonowanie roślin białkowych koniecznym jest kontynuacja badań w następnych latach, w wyniku których możliwe będzie wyciągnięcie wniosków odnośnie przydatności poszczególnych rejonów kraju do uprawy roślin białkowych i rekomendacji odmian w tych rejonach. Dużym ułatwieniem w osiągnięciu powyższych celów będzie wyposażenie punktów doświadczalnych COBORU w automatyczne stacje meteorologiczne, co pozwoli na precyzyjną analizę przebiegu warunków pogodowych, w których prowadzone będą doświadczenia.

Wstępne wnioski:

- zwiększenie powierzchni uprawy soi i wymienionych wcześniej gatunków roślin białkowych, wymaga intensyfikacji istniejącego doświadczalnictwa odmianowego i docelowego utworzenia Krajowego systemu doświadczalnictwa i rekomendacji odmian w tej grupie roślin,
- warunkiem i podstawą rozszerzenia areału uprawy soi i rodzimych roślin białkowych będzie wskazanie optymalnych rejonów w kraju do ich uprawy, a także właściwy dobór odmian i gatunków dostosowanych do lokalnych warunków gospodarowania,
- docelowo, działalność doświadczalna i rekomendacyjna COBORU na rzecz zwiększenia areału uprawy roślin białkowych i soi powinna być zintegrowana z pracami wdrożeniowo-upowszechnieniowymi prowadzonymi przez doradców dla praktyki rolniczej oraz systemu skupu surowca białkowego i przemysłu paszowego,

- w celu utworzenia i upowszechnienia ogólnopolskiego systemu doświadczalnictwa i rekomendacji odmian roślin białkowych i soi, należy kontynuować przez co najmniej 3–4 lata program innowacyjnych modyfikacji badań odmianowych w tej grupie roślin, zainicjowany przez COBORU w 2017 roku,
- kontynuacja inicjatywy intensyfikacji i restrukturyzacji doświadczeń odmianowych roślin białkowych i soi, wymaga corocznego wsparcia finansowego.

W najbliższym czasie COBORU planuje następujące działania promujące nowy system doświadczalny w kontekście rozszerzania areału uprawy roślin białkowych i soi:

- wyemitowanie w mediach (programach branżowych) filmu promującego uprawę soi,
- opublikowanie wyników pierwszego roku badań w czasopismach rolniczych,
- podobnie jak w roku 2017, zorganizowanie w roku 2018 podległych jednostkach doświadczalnych „Dni Pola”, promujących uprawę roślin białkowych, w tym „Dni Soi”.

PLAN WIELOLETNI

Realizowany jest program wieloletni *„Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”*, którego celem głównym jest stworzenie możliwości do zwiększania bezpieczeństwa białkowego kraju na cele paszowe i żywnościowe w warunkach zrównoważonego rozwoju. Program jest zaplanowany do realizacji na lata 2016–2020 i stanowi kontynuację programu wieloletniego *„Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”* realizowanego w latach 2011–2015.

Program wykonywany jest przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (IUNG), który jest koordynatorem programu. Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu (IGR), Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (UP) i Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach (ITP), we współpracy z polskimi spółkami hodowli roślin, ośrodkami naukowymi i gospodarstwami indywidualnymi (doświadczenia łanowe i wdrożenia żywieniowe).

Istotą ustanowienia i realizacji ww. programów wieloletnich jest dostarczanie wiedzy rolnikom, doradcom, hodowcom odmian roślin, przetwórcom pasz i hodowcom zwierząt monogastrycznych. Realizatorzy programu wykazują, że w chwili obecnej krajowe zasoby białka paszowego mogą pokryć 40% ich rocznego zapotrzebowania. Szczegółowe wyniki obejmują cztery obszary zainteresowań tj. :

- **Rośliny strączkowe przydatne w uprawie i wykorzystaniu paszowym**

Badania dotyczą genetyki i hodowli roślin, w tym odporności na niedobór wody i składników pokarmowych, opadania kwiatów, występowania związków antyżywnościowych i procesów decydujących o stabilności i jakości plonowania. Dotychczas opracowano metody skracające proces hodowli odmian grochu i łubinu wąskolistnego, wytworzono materiały wyjściowe do hodowli odmian bobiku samokończącego, niskotaninowego o niepekającej okrywie nasion oraz oceniono efektywność stosowania substancji stymulujących w uprawie roślin strączkowych. Opracowano genetyczne podstawy mechanizmów opadania kwiatów, wykazano możliwości zmniejszenia zawartości oligosacharydów i ergosterolu w nasionach, zidentyfikowano geny kandydackie szlaku syntezy alkaloidów oraz określono funkcję genów związanych z metabolizmem niektórych hormonów roślinnych i odpornością na patogeny. Kontynuowane są prace wspierające hodowlę twórczą nowych odmian grochu, łubinów i bobiku.

– Agrotechniki roślin strączkowych

Dokonano oceny wpływu uproszczonej bezorkowej uprawy roli na plonowanie, jakość nasion i efekty ekonomiczne uprawy grochu oraz łubinu żółtego i wąskolistnego. Stwierdzono, że uprawa uproszczona jest ekonomiczniejsza niż tradycyjna orkowa gdyż przy podobnych plonach nasion zaoszczędza się około 30% paliwa i 20% nakładów pracy. Uproszczenia w uprawie roli pod strączkowe wpływają bardzo korzystnie na właściwości biologiczne gleby. Spośród trzech technologii uprawy, technologie nisko lub średnionakładowa jest bardziej opłacalna niż wysokonakładowa. Stwierdzono, że po łubinie żółtym w resztkach pozniwnych pozostaje około 89 kg azotu, z tego pszenica ozima jako roślina następcza pobiera około 55 kg, czyli o tyle można zmniejszyć nawożenie pszenicy azotem. Stwierdzono, że technologie nisko, ewentualnie średnionakładowa w uprawie łubinu są ekonomiczniejsze od wysokonakładowej.

W stanowisku po wszystkich roślinach strączkowych zarówno zboża jak i rzepak plonują wyżej o około 8–15% niż w stanowisku po zbożowych. Określono skład komponentów w mieszankach roślin strączkowych ze zbożami.

Monitorowano występowanie ważniejszych patogenów grzybowych na materiale siewnym roślin strączkowych przed wysiewem oraz po zbiorach w różnych regionach kraju. Oceniono też zmienność genetyczną, potencjał toksynotwórczy ważniejszych gatunków patogenów grzybowych roślin strączkowych oraz stworzono bank patogenów roślin strączkowych niezbędny w hodowli twórczej do badań odpornościowych.

Stwierdzono, że siew punktowy nasion strączkowych, poprzez zwiększenie precyzji siewu, stwarza możliwość zmniejszenia zużycia materiału siewnego.

Od 2016 roku badania agrotechniczne nad roślinami strączkowymi poszerzono o soję i nowe technologie uprawy: uprawę konserwującą i dalsze uproszczenia w uprawie, mianowicie siew pasowy (strip till).

- **Oznaczenie wartości pokarmowej krajowych źródeł białka roślinnego, ich przydatności do pokrycia zapotrzebowania pokarmowego współczesnych zwierząt monogastrycznych, opracowanie optymalnych systemów żywienia (receptur) dla poszczególnych gatunków i grup technologicznych**

Przebadano wartość pokarmową rodzimych źródeł białka i obecnych w nich związków antyżywniowych oraz porównano z zapotrzebowaniem pokarmowym zwierząt monogastrycznych. Opracowano receptury koncentratów wysokobiałkowych oraz receptury mieszanek pełnoporcjowych dla trzody i drobiu, dla wszystkich grup wiekowych kurcząt, niosek, kaczek, gęsi i świń – w gospodarstwach tradycyjnych, a także nowoczesnych, wielkotowarowych z wykorzystaniem nasion roślin strączkowych, produktów rzepakowych i wywarów zbożowych oraz drożdży paszowych i białka ziemniaka. Od dwóch lat prowadzone są prace badawcze nad adaptacją do żywienia świń i drobiu rodzimych nasion soi. Określono składniki pokarmowe i poziomy substancji antyżywniowych we wszystkich zarejestrowanych w kraju odmianach. Trwają doświadczenia biologiczne nad optymalizacją warunków obróbki termo-barycznej surowych nasion oraz produktów po-olejarskich. Ponadto wykazano korzystny wpływ enzymu fitazy na poprawę wykorzystania poekstrakcyjnej śruty rzepakowej oraz łubinów przez świnię i drób. Uzyskano wiele nowych i zaktualizowanych danych dla Polskich Norm Żywienia Zwierząt. Trwają interesujące prace nad udowodnieniem lepszej jakości surowców zwierzęcych uzyskiwanych żywieniem opartym o krajowe białko. Wykazano prozdrowotny wpływ niektórych oligosacharydów łubinowych. Niektóre zabiegi technologiczne np. ekstruzja mogą poprawiać wartość pokarmową nasion grochu i bobiku, są natomiast nieprzydatne dla nasion łubinów. Wykazano duże skażenie mykotoksynami suszonych wywarów – szczególnie kukurydzianego, czasami uniemożliwiające ich bezpieczne stosowanie w żywieniu zwierząt monogastrycznych. W gospodarstwach drobnotowarowych możliwe jest żywienie kur niosek, tuczników i gęsi z użyciem koncentratów opartych wyłącznie o krajowe białka roślinne. Indyki, kurczęta, prosięta, warchlaki i kaczki wymagają częściowego stosowania poekstrakcyjnej śruty sojowej. Żywienie współczesnych brojlerów kurzych (np. Ross, Cobb, Hubbard,) i niosek oraz nowoczesnych świń w fermowych gospodarstwach wielkotowarowych wymaga częściowego udziału białka sojowego. Dla tych zwierząt zostały wyznaczone graniczne, maksymalne udziały poszczególnych, krajowych źródeł białka.

– Ekonomicznej oceny możliwości zastosowania krajowych źródeł białka roślinnego w produkcji pasz

Opracowano modele rynkowe umożliwiające zwiększenie popytu na nasiona rodzimych roślin strączkowych. Wykazano, że najbardziej dogodną formułą rozwoju rynku rodzimych roślin białkowych jest struktura klastrowa, polegająca na współdziałaniu całkowicie niezależnych podmiotów zaangażowanych w realizację wspólnego celu. Obecnie prace badawcze zmierzają do utworzenia marki produktów wytworzonych na bazie rodzimych roślin strączkowych, a także opracowania strategii ich komercjalizacji.

Dla programu prowadzona jest strona internetowa <http://bialkoroslinne.iung.pl/>, na której przedstawiane są osiągnięcia programu m.in. opublikowano zalecenia dla efektywnej uprawy roślin strączkowych, wykaz dostępnych środków ochrony roślin, receptury paszowe, informacje o szkoleniach oraz ostatnio uruchomiony wirtualny magazyn białka roślinnego.

BIAŁKO OWADZIE – Gospostrateg

Pojawiło się nowe źródło otrzymywania pełnowartościowego białka tj. z owadów, jest to białko wysokowartościowe, o profilu podobnym do białka sojowego i mączki rybnej, a jego produkcja w przyszłości może ograniczyć deficyt białka. Przyczyni się przede wszystkim do zminimalizowania uzależnienia się Polski od importu białka sojowego GM.

Obecnie zgodnie z przepisami rozporządzenie 2017/893 pojawiła się od 1 lipca 2017 roku możliwość stosowania w żywieniu akwakultury białka z owadów. Z pewnością jest to atrakcyjny kierunek produkcji białka z wymiernymi korzyściami tak dla producentów zwierząt jak i dla środowiska.

Następstwem może być tylko rozwój drobiarstwa i znaczący wzrost produkcji.

Należy uwzględnić, że jakość białka jest porównywalna do innych białek zwierzęcych czyli w zakresie składu aminokwasowego odpowiada białku sojowemu i mączce rybnej. W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produktu zakłady muszą być zatwierdzone przez powiatowego lekarza weterynarii (władze właściwe), a co za tym idzie wymagania w tym zakresie muszą być spełnione.

Wprowadzając białko owadzie do pasz jako nowe źródło białka osiągniemy następujące cele gospodarcze:

- zminimalizowanie deficytu materiałów wysokobiałkowych,
- realizacja założenia „Polska wolna od GMO”. Wycofanie soi z pasz GM może oznaczać wzrost ceny pasz, a co za tym idzie wzrost cen mięsa i jego przetworów (głównie drobiu), wyraźnej utraty konkurencyjności w tej dziedzinie wewnątrz Unii, spadku eksportu,

zagrożeniem zwiększonym przywozem żywności na polski rynek z innych krajów UE, pogorszeniem sytuacji tej części polskich konsumentów dla których cena ma kluczowe znaczenie,

- zmniejszenie trudności związanych z zakupem materiałów paszowych. Na obecną chwilę stosowanie substytutu śruty sojowej GM nie jest możliwe w żywieniu drobiu,
- aktywizacja społeczeństwa, zwiększenie miejsc pracy dla lokalnych osób, ale również pojawiające się nowe kanały dystrybucji produktu (zarówno do innych regionów Polski lub Unii Europejskiej,
- produkcję białka owadziego bezodpadowego, a co za tym idzie brak szkodliwego oddziaływania na środowisko,
- oszczędność poboru energii i wody,
- obniżenie w przyszłości cen pasz, co oznacza wzrost opłacalności produkcji,
- zachowanie ciągłości zaopatrzenia surowcowego przemysłu paszowego i produkcji pasz przemysłowych,
- oszacowanie możliwości substytucji pasz GM komponentami krajowymi,
- produktu lub surowców do jego produkcji, stałe ulepszanie metod produkcji,
- oczekiwanym celem w najbliższym czasie będzie podniesienie świadomości ogółu podmiotów działających na rynku pasz w promowaniu i zastosowaniu owadów jako nowoczesnego źródła paszy dla zwierząt.

UPOWSZECHNIANIE I PROMOWANIE KRAJOWYCH ŹRÓDEŁ BIAŁKA NA RYNKACH ZBYTU

Działania te będą następujące:

- 1) promowanie pasz wytworzonych bez użycia organizmów genetycznie zmodyfikowanych na rynkach międzynarodowych oraz na rynkach lokalnych w ogólnopolskich wydarzeniach organizowanych przez branżowe związki , targi ,
- 2) popularyzacja osiągnięć polskiej nauki w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa białkowego kraju,
- 3) popularyzacja wiedzy w zakresie uprawy roślin wysokobiałkowych głównie rzepaku, bobowatych w tym soi wśród rolników oraz możliwości korzystania z szerokiego doradztwa,
- 4) promowanie innowacyjnych technologii materiałów paszowych uzyskanych poprzez uszlachetnianie rzepaku, poprawę jakości śruty rzepakowej i makuchu rzepakowego

- 5) zwiększenie świadomości rolników na temat możliwości wykorzystania rodzimych roślin białkowych w żywieniu zwierząt,
- 6) zachęcanie na szerszą skalę podmiotów działających na rynku pasz do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie skupu nasion soi od rolników,
- 7) upowszechnianie poradnika agrotechnicznego uprawy soi, popularyzację dostępnych instrukcji uprawy soi oraz instrukcje integrowanej ochrony soi
- 8) szkolenia rolników w ramach realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego zadań nieodpłatnych dla rolników,
- 9) organizowanie przez związki branżowe jak również przemysł paszowy sympozjów, konferencji, pokazów polowych, wyjazdy studyjne oraz szkolenia rolników.
- 10) upowszechnianie wiedzy o dostępności odmian dostosowanych do uprawy w warunkach klimatycznych Polski,
- 11) upowszechnianie „Listy Odmian Zalecanych” (LOZ) dla soi. Nazwy rekomendowanych odmian można znaleźć na stronie internetowej COBORU (www.coboru.pl) w aplikacji „PDO. Rekomendacja odmian” oraz na stronach internetowych stacji doświadczalnych oceny odmian (SDOO) w wymienionych sześciu województwach,
- 12) W ramach upowszechniania COBORU planuje następujące działania promujące nowy system doświadczalny w kontekście rozszerzania areału uprawy roślin białkowych i soi:
 - a) wyemitowanie w mediach (programach branżowych) filmu promującego uprawę soi,
 - b) opublikowanie wyników pierwszego roku badań w czasopiśmie rolniczym,
 - c) podobnie jak w roku 2017, zorganizowanie w podległych jednostkach doświadczalnych „Dni Pola”, promujących uprawę roślin białkowych, w tym „Dni Soi”.

Realizacja zawartych w dokumencie informacji umożliwi nie tylko ograniczenie stosowania białka sojowego GM w paszach, zmniejszając jego deficyt, ale także przyniesie bezcenne efekty w przypadku:

1. Hodowli drobiu:

- tańszą technologię produkcji drobiarskiej (soja z Polski, a nie import z zagranicy), co przełoży się na efektywniejszy eksport produktów drobiarskich za granicę i większą konkurencyjność polskiego sektora drobiarskiego i rolniczego,

- z uwagi na tendencję konsumentów krajowych jak i tych z zagranicy, na spożywanie żywności non GM, chętniejsze nabywanie produktów drobiarskich wyprodukowanych z paszy non GM,
- rozwój produkcji innych gatunków drobiarskich (m.in. perliki itp.),
- soja non GM dobrej jakości (rolnictwo zrównoważone),
- zwiększenie areału uprawy różnych odmian soi,
- opracowanie bardziej efektywnych technologii upraw soi (poprzez wprowadzenie poplonów z roślin motylkowych),
- opracowanie technologii zbioru i przetwarzania ziarna sojowego na paszę (m.in. koncentraty wysokobiałkowe itp.),
- koniecznością będzie *opracowanie metod chronienia np. białka sojowego w paszy dla zwierząt (podobnie jak białka rzepakowego dla krów mlecznych)*,
- wykorzystanie wyników badania COBORU odnośnie odmian soi w różnych regionach Polski w celu propagowania upraw soi,
- hodowla jeszcze lepszych odmian soi przystosowanych dla regionu Polski,
- produkcja soi określonych odmian: olejowa, na makuch sojowy, paszowa itp.,
- strategia produkowania białka chronionego z rzepaku i wykorzystanie tego składnika w żywieniu krów mlecznych itp.,
- białko owadzie jako składnik paszowy w żywieniu zwierząt,
- tworzenie koncentratów lub receptur dawek paszowych z uwzględnieniem białka owadziego i sojowego plus inne dodatki niezbędne,
- utylizacja odpadów powstałych z przemysłu spożywczego (owady),

2. Hodowli trzody chlewnej:

- edukacja rolników w zakresie użytkowania śruty rzepakowej jako składnika paszy dla zwierząt,
- specjalizacja gospodarstw rolniczych w zakresie produkcji żywca wieprzowego (warchlaki, tuczniki) i gospodarstw, które dostarczają materiał paszowy dla nich,
- odbudowa pogłowia trzody chlewnej (lokalne rasy świń i nie tylko) w oparciu o pasze pochodzące z Polski,
- zwiększenie eksportu wieprzowiny i produktów z niej wytworzonych na rynki zagraniczne, poprzez poszukiwanie nowych rynków zbytu,
- promocja produktów otrzymanych z trzody chlewnej na rynku krajowym ale i na rynkach zagranicznych,

- utrzymanie dominującej pozycji eksportera dobrej jakościowo wieprzowiny na rynki światowe, (tańsza produkcja, non GM pasza), co będzie bardziej konkurencyjne w stosunku do konwencjonalnych upraw soi i produkcji trzody chlewnej,
- informowanie społeczeństwa, które może nabywać produkt dobrej jakości non GM zgodnie z jego wyborem,
- konkurowanie z krajami gdzie produkcja trzody chlewnej jest na wysokim poziomie,
- powstanie nowych miejsc pracy ale i utrzymanie tych istniejących (dotyczy gospodarstw rodzinnych),
- specjalizacja gospodarstw rolniczych produkujących materiał paszowy dla trzody chlewnej (produkcja soi itp.), który trafia następnie do wytwórni paszy i dalej do producenta żywca wieprzowego,
- umowy kontraktacyjne z producentami na wypadek klęsk żywiołowych lub innych czynników zaburzających produkcję,
- szersze wykorzystanie hydrolizatów białkowych jako składnika w żywieniu trzody chlewnej, ale i innych wysokobiałkowych materiałów paszowych,

3. Przemysł paszowy

- zwiększenie konkurencyjności przemysłu paszowego poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii produkcji paszy dla zwierząt,
- stworzenie nowych miejsc pracy ale i utrzymanie tych istniejących,
- rozwój i specjalizacja gospodarstw rolniczych nastawionych na dostarczanie do wytwórni pasz komponentów do jej produkcji, (umowy kontraktacyjne itp.),
- modernizacja istniejących zakładów wytwórczych (produkcja z wykorzystaniem nowoczesnej technologii),
- upowszechnianie wykorzystania rzepaku i produktów pochodzących od niego w żywieniu zwierząt,
- ubezpieczenia upraw przez plantatorów soi na wypadek niesprzyjających warunków klimatycznych (nowa roślina),
- kontraktacja upraw soi, rzepaku i innych roślin paszowych przez wytwórnie pasz od producentów rolnych,
- tworzenie grup producentów rolnych, które by dostarczały do wytwórni pasz surowiec dobrej jakości i w dużych ilościach,
- szeroka popularyzacja uprawy odmian soi (np. odmiany olejowe, odmiany białkowe itp.) wykorzystywane jako pasza dla zwierząt po przetworzeniu i nie tylko,

- zmniejszenie zubożenia pól uprawnych w wyniku wprowadzenia rolnictwa zrównoważonego,
- promowanie polskiego produktu non GM, zarówno paszowego jak i drobiowego czy wieprzowego na świecie.

Plan białkowy dla UE – Strategia białkowa

Problem dostępności białka jest jednym z ważniejszych w Unii Europejskiej. W związku z tym Państwa Członkowskie, podejmują wiele różnorodnych działań mających na celu zapobieżeniu tego niekorzystnego dla Wspólnoty trendu.

W Europie głównym źródłem białka jest soja GM, a samowystarczalność Unii Europejskiej w zakresie białka sojowego jest szacowana na poziomie około 5%.

Komisja Europejska postanowiła bliżej przyjrzeć się temu problemowi, poprzez opracowanie sprawozdania (które ma być opublikowane w końcu roku 2018 r.), wynikające z analizy danych pochodzących od Państw Członkowskich. Sprawozdanie to, będzie podstawą do wypracowania przez Państwa Członkowskie wspólnych działań mających na celu obniżenie narastającego deficytu białkowego w Unii Europejskiej.

Do końca 2018 r. Komisja Europejska przedstawi „Plan Białkowy UE”, a niektóre elementy tego planu mają szansę wejścia w życie od połowy 2019 r.

Komisarz P Hogan, podczas kongresu Europejskiej Federacji Producentów Pasz FEFAC w Hiszpanii (Cordoba) zapewnił, że takie prace nad strategią w zakresie białka zostaną podjęte, podkreślając, że trzeba więcej zrobić by wspomóc produkcję roślin białkowych.

Jednocześnie władze Komisji potwierdziły, że są przygotowywane oceny środków obecnie dostępnych, by zidentyfikować możliwości poprawy z zaangażowaniem wszystkich stron/ interesariuszy w otwartej dyskusji nad strategią białka.

W I połowie 2018 r. odbyły się konsultacje w celu wsparcia tej inicjatywy na poziomie UE, państw członkowskich i regionów. Miały one formę kwestionariusza z pytaniami odnośnie polityki, wsparcia, inicjatyw badawczych oraz informacji rynkowych.

Komisja Europejska na podstawie obecnej wiedzy oraz inicjatyw podejmowanych zarówno w poszczególnych krajach jak i w UE zamierza opublikować pod koniec 2018 r. raport w sprawie „Planu białkowego dla Europy”.

Wiedza wynikająca z Raportu będzie przydatna w rozwoju i zwiększeniu źródeł białka pochodzenia roślinnego w Unii Europejskiej.

W tym celu Komisja Europejska opracowała ankietę, zamieszczając ją na stronie pod adresem: <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/ProteinPlanForEurope>.

Ministerstwo upowszechniło powyższą informację z prośbą o szerokie jej rozpropagowanie wśród członków organizacji, a ankietę wypełnioną zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej i jej przesłanie online (w terminie 23 marca 2018 r.)

Bilateralne konsultacje z odpowiednimi organizacjami jak Copa-Cogeca, COCERAL, Fefac i Fediol – które są ściśle włączone w rozwój bilansu białka w Europie będą miały miejsce.

Wiele warsztatów i konferencji w 2018 roku zostało poświęconych temu tematowi. Badania i innowacje w zakresie nowych odmian, wyzwania agronomiczne oraz korzyści środowiskowe uprawy roślin białkowych, rynek dla białka w Europie, organizacja łańcucha dostaw, logistyka/infrastruktura były zaplanowane do omówienia w I połowie 2018 r.

Rezultaty tych dyskusji będą stanowiły wkład do Planu produkcji białka w UE. Komisja zorganizuje też konferencję wysokiego szczebla „Produkcja roślin białkowych w UE” w IV kwartale 2018 r. za prezydencji austriackiej.

UZASADNIENIE

Reasumując,

Przed wszystkim dążenie do ograniczenia bądź, też rezygnacji ze stosowania śruty sojowej GM w żywieniu zwierząt wymaga odpowiedniego przedziału czasowego z uwagi na konieczność podjęcia intensywnych działań na rzecz wykorzystania innych źródeł białka oraz zminimalizowania negatywnych skutków wprowadzenia zakazu stosowania GM w paszach w celu zachowania konkurencyjności polskiego rolnictwa. Obecnie, całkowite uniezależnienie się Polski od importu śruty sojowej genetycznie modyfikowanej byłoby możliwe jedynie poprzez jej całkowite zastąpienie śrutą sojową niemodyfikowaną genetycznie. Rozwiązanie to ze względu na swoje konsekwencje jest jednak nierealne. Istotnym czynnikiem wpływającym na mniejszy niż optymalny poziom zużycia śruty rzepakowej jest także relacja cenowa pomiędzy śrutą sojową a rzepakową. Różnica w cenie między tymi surowcami, o której mowa była już powyżej, w sposób znaczący przyczyniłaby się do spadku konkurencyjności polskiego sektora produkcji zwierzęcej, który wynikałby bezpośrednio ze wzrostu kosztów produkcji. Finalnie można spodziewać się zatem wzrostu cen żywności produkowanej w kraju. Dysproporcja cenowa między krajowymi produktami, a tymi produkowanymi na bazie surowców genetycznie modyfikowanych za granicą, mogłaby się również przyczynić do zwiększenia importu tańszego mięsa ze zwierząt hodowlanych przy użyciu pasz GM.

Warszawa, październik 2018 r.